

Lördagen den 22 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 Februari.

§ 2.

Ett till Kammaren ingifvet sjukbetyg för Herr Friherre Gripenstedt upplästes och var så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Friherre J. A. Gripenstedt är af en tillfällig åkomma i ena foten hindrad att tills vidare lemna sina rum, intygar

Stockholm den 22 Februari 1873.

Adolf Kjellberg

Medicine doktor.

§ 3.

Enligt Kammarens derom förut fattade beslut företogos nu val af dels tjugufyra valmän för att utse Riksdagens Justitieombudsman och hans efterträdare, dels äfven sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Valmän:

Herr	<i>Carl Ifvarsson</i>	med	148	röster,
”	<i>Liss Olof Larsson</i>	”	148	”
”	<i>A. P. Andersson</i>	”	104	”
”	<i>P. C. Andersson</i>	”	104	”
”	<i>J. Andersson i Knarreвик</i>	”	104	”
”	<i>A. Andersson i Greby</i>	”	104	”
”	<i>J. Andersson i Jönvik</i>	”	104	”
”	<i>Ch. Assarsson</i>	”	104	”
”	<i>P. Benjaminsson</i>	”	104	”
”	<i>A. Bäckström</i>	”	104	”
”	<i>G. Eriksson i Mörviken</i>	”	104	”
”	<i>J. Erickson i Skälsnäs</i>	”	104	”
”	<i>Friherre J. Ph. Ericson</i>	”	104	”
”	<i>J. F. Fredricson</i>	”	104	”
”	<i>C. E. Hjelm</i>	”	104	”

Herr <i>J. E. Johansson</i> i Forneby	med 104 röster,	
„ <i>Lasse Jönsson</i>	104	„
„ <i>E. Key</i>	104	„
„ <i>H. Larsson</i>	104	„
„ <i>P. Näsman</i>	104	„
„ <i>P. Nilsson</i> i Råby	104	„
„ <i>P. Pehrsson</i> i Barkö	104	„
„ Grefve <i>A. Fr:son Posse</i>	104	„ och
„ <i>A. Svensson</i>	104	„

och till *Suppleanter:*

Herr <i>J. Andersson</i> i Ryssby	med 100 röster,	
„ <i>E. Dofsén</i>	100	„
„ <i>J. Jansson</i>	100	„
„ <i>O. Östling</i>	100	„
„ <i>J. Jonsson</i> i Fröstorp	100	„ och
„ <i>A. Törnfeldt</i>	100	„

Sedan resultatet af det nu skeddä suppleantvalet blifvit för Kammaren tillkännagifvet, begärdes ordet af

Herr Törnfeldt, som yttrade: Jag anhåller, att Kammaren i beaktande af min höga ålder, 70 år, måtte befria mig från det mig nu lemnade uppdrag. Jag har aldrig åstundat att väljas till någonting. Äro nu de villiga reservtrupperna så medtagna, att man behöfver tillgripa den äldste invaliden?

Å den af Herr Törnfeldt sålunda framställda anhållan gaf Herr Talmannen proposition, som dock med nej besvarades och hade Kammaren alltså afslagit Herr Törnfeldts ifrågavarande begäran.

Vid det förhållande att samtliga suppleanterna erhållit lika antal röster, skedde dem emellan lottning, som utföll med den ordningsföljd, hvilken här ofvan angifvits.

§ 4.

Skedde hänvisning af nedannämnda å Kammarens bord hvilande Kongl. Maj:ts nådiga propositioner:

1:o) angående förändrad bestämmelse i fråga om nedgrafven skatt, bottenfynd eller annat dylikt, hvartill egare ej finnes;

Hänvisades till Lag-Utskottet;

2:o) om beviljande af anstånd med erläggande af ränta och kapitalafbetalning å det till sänkning af sjöarne Kalfven och Fegen i Elfsborgs läu från Riksgälds-kon:oret anvisade låneunderstöd;

Hänvisades till Stats-Utskottet;

3:o) angående upphörande af den vissa hemman nu åliggande såväl

ordinarie som extra kronobrefbäring och den förras öfvertagande af postverket;

Hänvisades till Stats-Utskottet;

4:o) om införande af bevillningstaxering i Wester- och Norrbottens läns lappmarker;

Hänvisades till Bevillnings-Utskottet; och blefvo dernäst hvar efter annan till Stats-Utskottet hänvisade de Kongl. propositioner, som afgifvits:

5:o) med förslag till förordning angående skattlägningsmetod för Wester- och Norrbottens läns lappmarker;

6:o) om meddelande af vissa bestämmelser rörande förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar;

7:o) om indragning på vissa villkor till statsverket af den för närvarande åt Kristianstads stad upplåtna rätt öfver Skillinge fiskeläge;

8:o) om upplåtelse till staden Halmstad af tomter, tillhörande de forna fästningsverken derstädes;

9:o) om försäljning af fiskelägenheten Mellbön N:o 1 inom Undenäs socken i Wadsbo härad af Skaraborgs län;

10:o) om anslag till betäckande af kostnaden för värmelednings inrättande i det nya posthuset i Stockholm;

11:o) om eftergift af Henrik Nilsson i Ullarp och Johannes Nilsson i Lynga ådömd ersättning för kronans förlust å arrende af indragna bostället Kärreberg N:o 3 i Alfshögs socken och Faurås härad af Hallands län; samt

12:o) om eftergift till förmån för staden Halmstad af kronans rätt till danaarf efter enkan Helena Stjernström, född Höök.

§ 5.

Vidare föredrogos Kongl. Maj:ts nådiga propositioner:

angående förändrad anordning i vissa delar af rikets elementarläroverk, samt

angående inrättande af elementarskolor för qvinlig ungdom;

och beslöt Kammaren, efter erinran af Herr Talmannen om det af Herr Ehrenborg under sednaste sammanträdet väckta förslag angående tillsättande af ett särskildt Utskott för nämnda tvänne Kongl. propositioners jemte dithörande motioners behandling, att hänvisa samma Kongl. propositioner till Stats-Utskottet; dock med förbehåll att, derest det af Herr Ehrenborg ifrågasatta särskilda Utskott komme att af Riksdagen beslutas, de nu föredragna Kongl. propositioner då skulle till detta särskilda Utskott öfverlemnas.

§ 6.

Efter dernäst skedd föredragning af Herr Ehrenborgs nyss omförmällda förslag, blef detsamma af Kammaren bifallet; och hade Kammaren

alltså för sin del beslutit, att ett särskildt Utskott skulle tillsättas för behandling af Kongl. Maj:ts under nästföregående § omnämnda nådiga propositioner jemte dermed sammanhang egande till ständigt Utskott förut hänvisade motioner.

Beträffande sammansättningen af detta särskilda Utskott, beslöts, att de ordinarie ledamöterna deri skulle till antalet vara fjorton, sju från hvardera Kammaren, samt att för Andra Kammarens ledamöter i detta Utskott skulle utses tre suppleanter;

skolande, jemlikt stadgandet i 37 § 1 mom. Riksdags-ordningen, Första Kammaren inbjudas att uti det sålunda fattade beslutet sig förena.

§ 7.

Föredrogs Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse med öfverlemnande af en afskrift utaf framlidne Hans Maj:t Konung Carl XV:s testamente; och beslöt Kammaren, som ansåg denna Kongl. skrifvelse med dervid fogade testamentsafskrift böra komma till Stats-Utskottets kännedom, låta af samma handlingar gifva Stats-Utskottet del.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag rörande det i ofvanstående 6 § omförmälda ärende.

§ 9.

Förekom till behandling Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 3) i fråga om nämndemäns rätt till skjutsersättning vid vissa tjensteförrättningar samt om sättet för denna ersättnings uttaxerande.

Herr Anders Persson: Oaktadt Utskottet ansett den framställning, jag uti ifrågavarande motion tagit mig friheten göra, icke vara af den riksviktiga beskaffenhet, att den bör utgöra föremål för Riksdagens behandling, vågar jag dock för några ögonblick taga Kammarens tid och uppmärksamhet i anspråk för denna fråga.

Det är hufvudsakligen i anledning af och med hänsyn till de genom Kongl. förordningen den 17 Maj 1872 gifna, förändrade föreskrifter i fråga om härads ting, som jag framkommit med mitt förslag i ämnet. Jag ansåg nemligen, att man icke borde förbise de ökade göromål och besvär för nämndemännen, som af nämnda förordning blifvit en följd. Genom de oftare återkommande tingsresorna tillskyndas nämndemännen större upppoffringar än förut, och det torde icke kunna anses obilligt, att de erhålla någon ringa ersättning derför. Det ligger ock i lagskipningens eget intresse, att till ledamöter i våra underdomstolar på landet erhållas dugliga personer; men detta mål motverkas af de ständiga ombyten af nämnd, som under nuvarande förhållanden ega rum.

Utskottet har ansett det lämpligast, att ersättningen till nämndemännen för resor till ting och vägsyner bestämmes af kommunerna. Jag

hemställer dock, huru detta skall tillgå och efter hvilken grund ersättningen skall fördelas t. ex. i de domsagor, som bestå af ett enda härad med ända intill 30 socknar. Det torde nemligen kunna tänkas att, om man i en sådan domsaga lyckades att inom en kommun erhålla en fullt duglig nämudeman, som vore benägen att kvarstanna på en sådan plats i flera år, och fråga uppstode huruvida kommunen ville gifva honom ersättning för hans besvär, svaret dock i de flesta fall, der man nemligen kommit att inse fördelen af dugliga ledamöter i nämnden, skulle blifva: vi vilja gifva honom ersättning för den tid, han enligt lag är pliktig att kvarstanna, men icke längre; och i sådant fall komme ju ersättningen icke att motsvara det dermed afsedda ändamål.

Hvad angår sjelfva sättet för den af mig föreslagna ersättningens utdebitering, så medger jag gerna, att mitt förslag möjligen icke är det bästa; men då jag har anledning tro, att min motion skall i sjelfva saken vinna understöd i denna Kammare, vågar jag yrka, att frågan måtte till Utskottet återremitteras för afgifvande af nytt förslag i det syfte, att den af mig föreslagna ersättning skall utgå efter de för kommunalutskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder, och anhåller jag, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på detta mitt yrkande.

Herr Grefve Björnstjerna: Sedan motionären nu sjelf erkänt, att hans förslag, i hvad det afser *sättet* för den af honom ifrågasatta ersättningens utgörande till de personer, som utses till nämndemän, icke är lämpligt, lärer endast återstå att undersöka, huruvida den andra hälften af förslaget, beträffande nämndemäns *rätt* till ersättning för vissa förrättningar, kan vara förtjent af afseende. Detta har Utskottet icke ansett vara fallet. Visserligen medgifves, att på åtskilliga ställen nämndemännen må hafva tillskyndats ett något förökadt besvär genom de tätare tingssammanträden, som i viss mån blifvit en följd af den nädiga förordningen, angående ändring i vissa fall af bestämmelserna om häradsting. Den häraf föranledda tillökning i nämndemännens bestyr torde likväl i allmänhet vara så ringa, att den utdebitering af några ören, som i ersättning därför skulle ske hos hvarje medlem af kommunen, säkerligen torde förorsaka vida större omak och besvär, än hela saken är värd. Ett annat förhållande eger dock rum med vägsynerna. Der är besväret för nämndemännen onekligen större. Men Utskottet håller före, att dessa förrättningar i viss grad äro att betrakta såsom kommunala bestyr, då nämndemannen der måste uppträda såsom bevakare af kommunens rätt, i händelse kronans ombud framställer för öfverdrifna anspråk. Nämndemännen lära således, så länge vägunderhållet förblifver ordnad sådant det nu är, lika litet för dessa vägsyner som för andra kommunala uppdrag ega anspråk på särskild godtgörelse. Då härtill kommer, att frågan om förändring i skyldigheten att bygga och underhålla allmänna vägarne snart torde förekomma till afgörande och denna frågas lösning möjligen äfven kan föranleda ändring i nu gällande stadganden om vägsyner, har Utskottet icke funnit den ifrågavarande motionen böra till någon åtgärd föranleda. För min del får jag således anhålla om bifall till betänkandet.

Herr Ola Andersson: Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott vid sistlidne års riksdag afstyrkte de i förevarande ämne då väckta motioner af hufvudsakligen trenne skäl. Det första skälet var, att förändring i organisationen af underdomstolarne på landet var föreslagen men ej genomförd. Det andra innehöll, att nämndemännen såsom sådana åtnjöte frihet från skjutsskyldighet. Det tredje skälet slutligen innefattas i antagandet, att, vidkommande den ersättning, som redan för vissa förrättningar utgår, resereglementets nu gällande tillämpning lemnar rum för beräknande af resekostnad och dagtraktamenten till belopp, som torde mer än ersätta de nämnda förrättningarne och så att säga jemväl utgöra ersättning för sådana förrättningar för hvilka ingen särskild ersättning utgår.

Beträffande det första skälet, veta vi alla, att den der berörda frågan numera är afgjord i det närmaste i enlighet med Kongl. Maj:ts till förra Riksdagen i ämnet afgifna proposition. Hvad åter vidkommer det andra skälet, böra vi hafva kännedom derom, att nämndemän numera kunna utses bland alla vid kommunalval för öfrigt valbara medlemmar af kommunen. Af dessa finnas flere, som icke hafva sig ålagd någon skjutsskyldighet, och om en sådan person väljes till nämndeman, skulle han följaktligen icke komma i åtnjutande af det slag af ersättning, som af Utskottet här åsyftas. Hvad ändtligen angår det tredje skälet, som är hemtadt från Utskottets uppfattning af den redan lagstadgade ersättningens beskaffenhet, är det märkvärdigt, huru föga dyrbar man tyckes anse nämndemannens tid vara, då han för närvarande i flera fall endast åtnjuter skjuts efter en häst och denna ringa godtgörelse, som han sålunda erhåller för vissa förrättningar, skall förutsättas vara tillräcklig icke blott för dessa utan äfven för andra bestyr, för hvilka han ej godtgöres med ett enda öre.

Detta är hvad vid förra riksdagen tillfälliga Utskottet anfört såsom skäl för ogillande af i detta ämne då framlagda förslag. Jag har derå fäst uppmärksamhet, derför att det nuvarande tillfälliga Utskottet förmåler sig hufvudsakligen gilla hvad detta Utskott i saken yttrat och sålunda ånyo upptagit dessa motiv, oaktadt det första skälet helt och hållet bortfallit samt det andra i det närmaste upphört att å frågan ega tillämpning.

Utskottet har för öfrigt här i sitt betänkande ett yttrande, hvilket utan tvifvel skall beteckna, att hela nämndemans-institutionen vore en bagatelssak, som icke förtjenade att utgöra föremål för Riksdagens handläggning. Jag hyser en annan mening. Hvar och en torde kanske erkänna, att en sak, huru god som helst till sin idé, om den af staten vanvårdas och stjufterligt behandlas, småningom sjunker i värde. Så har man nu velat förfara med nämndemans-institutionen. Detta synes mig dock vara oförtjent. Jag erinrar i sådant hänseende, hurusom vid flera tillfällen förevarit fråga om införande af ett särskildt sakförarestånd här i landet. Man har emellertid kunnat hitintills undvara ett sådant, derför att genom nämndemans-institutionen sprides bland folket större kännedom om och intresse för lagarne. För den skull anser jag ock, att denna institution är af ganska stor vikt och sådan, att staten bör ordna, huru,

af hvem och efter hvilka grunder ersättning i föreslagna hänseenden skall till nämndemännen utgöras.

Den föregående talaren och motionären i frågan har begärt återremiss. Jag instämmer med honom och önskar, att Utskottet må föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t antingen ville till Riksdagen aflåta förslag, huru saken skall ordnas eller också utfärda en förordning med för ändamålet nödiga bestämmelser — hvilketdera som nu må finnas lämpligast — och i denna syftning förenar jag mig i yrkandet om återremiss.

Med Herr Ola Andersson instämde Herr *Billström*.

Herr P. Staaff: Jag har endast velat lemna till protokollet den förklaring, att visserligen motionärens förslag, så vidt detsamma afser beredande af ersättning åt nämndemännen för deras olikartade bestyr, synes mig nyttigt, men att, då jag icke anser frågans lösning lämpligast vinnas så som motionären tänkt sig den, jag icke yrkar ändring i det slut, hvartill Utskottet här kommit.

Herr Ola Jönsson: Det må visserligen medgifvas, att denna fråga icke är af riksviktig beskaffenhet, men jag tror dock, att densamma är vigtig nog för att förtjena uppmärksamhet.

Besvaret för nämndemännen är i verkligheten icke så obetydligt, som man vill låta påskina. Det har redan ökat rätt betydligt och kommer sannolikt att förökas allt mer och mer för hvarje år. Det synes mig därför vara obilligt, att för de förrättningar, som här åsyftas, ersättning icke skulle beredas nämndemännen åtminstone för *skjuts*, då något dagtraktamente eller annan godtgörelse icke blifvit satt i fråga. Man bör härvid ej förbise, att det icke blott är bland *jordbrukarne* personer kunna utses till nämndemän. De få tagas äfven *utom* den egentliga jordbrukande befolkningen och det kan sålunda hända, att till nämndeman blir vald en person, som icke har några egna hästar. Skall han då i och för de förrättningar, dem han såsom nämndeman nödgas utan ersättning fullgöra, till på köpet taga skjuts på bekostnad af egen kassa? Detta torde dock vara ett temligen obilligt anspråk på den valdes offervillighet för det allmänna och kan ej annat än bidraga till att göra sjelfva befattningen föga eftersträfvansvärd. Det synes ock, som skulle Utskottet icke hafva förnekat rättmätigheten af motionärens yrkande härutinnan, så till vida som Utskottet väl antagit, att ifrågasatta ersättningen borde åt nämndemännen beredas, men Utskottet har dock förmenat, att saken borde afgöras på annat sätt än förslaget afser eller vid kommunalstämman. För min del förmår jag likväl icke inse, huru något beslut om särskild beskattning för ändamålet skall der kunna lagligen fattas, då den kommun, som icke gjort valet, väl icke kan kännas pliktig att taga del i ersättningen. Enligt mitt förmenande finnes ingen kommunal-institution, som har rätt att pålägga dylik beskattning, der den icke frivilligt åtages. Dertill sträcker sig ej en gång landstingets befogenhet. Det är således klart, att det tillhör Riksdagen ensam och Kongl. Maj:t att med frågan taga befattning. Nu har en framställning i ämnet blifvit gjord hos Riksdagen, men Riks-

dagen tyckes vilja skjuta densamma ifrån sig, anseende, att den ej är förtjent af afseende. Jag vågar tro, att detta icke är ett handlingssätt, som anstår Riksdagen. Jag vill gerna medgifva, att äfven jag anser, att motionären måhända misstagit sig, då han föreslagit *sättet* för ersättningens utgörande så som motionen utvisar. Lika med Utskottet synes äfven mig, att denna ersättning bör utgöras äfven af andra än dem som äro berättigade att välja nämndemän. Men jag har anledning antaga, att, då motionären icke afgifvit sitt förslag i sådan syftning, den tanken föresväfvat honom, att, i händelse han derom gjort framställning, Utskottet skulle komma med den invändningen, att det vore obilligt att göra dem, som ej förrättat valet, pliktiga att taga del i ersättningen till den af andra valde nämndemannen. Jag vågar tro, att den tanken legat till grund för motionens innehåll i denna del, då der finnes hemställt, att *blott* de, som hafva rätt att väljas till nämndemän, skola i ersättningens utgörande deltaga.

Då emedlertid vi nu äro ense derom, att det af Utskottet antydda sättet är riktigare, lärar om den saken ingen tvist uppstå och jag får för den skull samt af de skäl, som Herr Ola Andersson i öfrigt anfört, förena mig i yrkandet om återremiss, på det att Utskottet må blifva i tillfälle att framlägga ett förslag, som är af beskaffenhet, att det kan tillfredsställa Kammarens ledamöter i detta afseende, sedan vi nu hört, att alla, som hittills yttrat sig i ämnet, varit af den åsigt, att ifrågakomna ersättningen bör utgöras på samma sätt som kommunalutskylder i allmänhet. Jag anholder således, att betänkandet må öfverlemnas till ny behandling af Utskottet.

Herr A. P. Danielsson: Jag har ansett mig böra begära ordet för att understödja motionärens förslag, då jag af erfarenhet har mig väl bekant, huru betungande, svårt och med icke ringa uppoffringar förenadt det för närvarande är för personer på landet att emottaga uppdrag såsom nämndemän. Jag vill i detta hänseende, bland annat, erinra, att ganska ofta inträffar, att extra ting hållas och dessa personer nödgas då, för att kunna inställa sig der, enär de om dagen för tinget gemenligen få kännedom först helt kort förut, utan någon förberedelse åsidosätta sina sysslor för att uppfylla denna pligt. Redan häraf inses, att detta förtroendeuppdrag pålägger den dertill valde rätt stora uppoffringar för det allmänna. Och härtill kommer, att han ganska ofta, för att komma till tinget, har att resa flera mil fram och åter. Vi veta äfven att nämndemannens bestyr med vägsynerna, för hvilket han ej heller undfar särskild remuneration, vållar honom både tidspilan, möda och kostnader.

Jag kan således icke annat finna, än att det vore högst billigt att nämndemännen finge någon ersättning för dessa bestyr.

Äfven ur synpunkten af sjelfva institutionens bästa vore, enligt min föreställning ett sådant medgifvande till gagn. Ty det torde ej vara obekant, att då, såsom nu är fallet, ersättning ej lemnas för vissa förrättningar, valen till nämndemän vanligen försiggå i den riktning, att dertill väljas mindre kunnige män, på det att de mera bildade må komma ifrån detta onus. Åtminstone plägar så tillgå i vår ort. Också inträffar, att den valde står fast vid det bevärliga uppdraget endast nätt och jemnt

så länge, till dess han tjenstgjort den minsta tid som lagen bestämmer. En annan följd är ock den, att många rättegångar måste afgöras utan tillgång till upplysningar, som väl kunde vid häradsrätten erfordras, men hvilka, i anseende till de valde förtroendemännens kvalifikation, hvarom jag nyss lemnat en antydning, icke kunna lemnas af nämnden. Om deremot skälig ersättning lemnades, är det troligt, att förhållandet skulle förändras till ett bättre till vinst så väl för det allmänna som för sjelfva institutionen, som ju otvifvelaktigt är och blir för hvarje dag alltmera en inrättning af ganska mycken vikt.

Också tror jag, att vi icke skulle gå för långt, om vi för vår del beslöte, att ersättningen skulle utgå af statsmedel och detta äfven derföre, att, om godtgörelsen skulle bekostas af kommunerna, mycken ojämnhet i beskattningen svårligen kunde undvikas, då sonliga kommuner skulle aflöna nämndemän, hvilka hafva fyra å fem mil till tingsstaden, under det att andra hafva den nära sitt hem; möjligen kunde dock häradet eller tingslaget lemna något bidrag till ersättningen.

Motionären har begärt återremiss af betänkandet. Jag förenar mig i detta hans yrkande, ty frågan gäller enligt min tanke onekligen en så vigtig angelägenhet, att den icke bör kastas bort, utan finna sin lösning.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman, mine Herrar! Det tyckes, som skulle Utskottets öfrige ledamöter och ordförande icke kännas rätt vid sitt verk. Jag anser vid sådant förhållande lämpligt att i korthet tillkännagifva min ståndpunkt i saken och den är, att motionärens förslag icke torde böra i sin helhet godkännas bland annat derföre, att den nya landtdomstols-organisationen allt för kort tid ännu varit tillämpad, för att medföra säker visshet att den följd af densamma, som motionären framhållit, i någon vidsträcktare mån må komma att inträffa.

För öfrigt har jag den erfarenheten, att nämndemännen icke så skyndsamt afgå från befattningen, som vissa talare velat här påstå, ehuru väl jag äfven känner, att flere nämndemän genast vid föreskrifna tidens slut afsäga sig uppdraget.

I allt fall torde frågan nog i sinom tid få den behandling, som den kan förtjena; men jag tror icke saken vara så vigtig, att nu bör skyndas på med den. Vi veta ju, att genom den nya förordningen i afseende å häradsrätternas sammanträden i en stor del af domsagorna ingen förändring i tingslagen egt rum. Härvid förekommer dessutom, att då i allt fall yrkandet om särskild ersättning åt nämndemännen endast stödjer sig på den omständigheten, att de få resa oftare än förr till tings, så skulle, om det bifölles, icke kunna åstadkommas någon jemn fördelning af denna beskattning, enär i många kommuner nämndemännen icke hafva så långt till tinget som i andra.

Jag har dock för min del ingenting emot, att Utskottet får inkomma med ett nytt betänkande och se på saken litet mera, men jag tror likväl, att resultatet icke kommer att blifva något annat, än hvad *detta* betänkande utvisar.

Öfverläggningen var slutad. Enligt derunder gjorda yrkanden, framställdes nu af Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets

hemställan och dels på ärendets återförvisning till Utskottet; och då Herr Talmannen förklarade sig finna den förra af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad, blef votering begärd, hvadan en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Kammarens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i dess utlåtande N:o 2,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaran beslutit till Utskottet återförvisa den fråga, hvarom förevarande utlåtande handlar.

Voteringen utföll med 118 ja mot 54 nej, och hade alltså Utskottets hemställan blifvit af Kammaran bifallen.

§ 10.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarans Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 4), i anledning af en af Herr Jonas Jansson väckt motion, N:o 107, om uppbördsprovision för kronofogde vid indrifning af resterande lönebelopp åt presterskapet.

§ 11.

Efter föredragning af Andra Kammarans Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 5), i anledning af framställning om aflåtande af underdånig skrifvelse angående Deras Majestäter, Konungens och Drottningens kröning under innevarande riksdag, erhöi, på begäran,

Herr Grefve Sparre ordet och yttrade: Icke utan tvekan har jag begärt ordet i denna fråga, då jag i sak kommer till samma slut som Utskottet, eller att den i betänkandet behandlade motionen icke bör någon ytterligare åtgärd af Kammaran föranleda, ja, jag går ändå längre, då jag delar de åsikter, som vid remissen af samma motion här uttalades, att den nemligen var olämplig, onödig, och att den aldrig borde hafva blifvit väckt. Om jag det oaktadt nu vågar yttra några ord i saken, så afse de följaktligen icke att yrka bifall till motionen, icke att ändra det slut hvar till Utskottet kommit, men väl att något litet granska den motivering, genom hvilken Utskottet vill synas hafva kommit till detta slut, enär jag nemligen för min del icke kan finna annat än att vissa delar af denna motivering bort leda till helt andra konsekvenser, under det att andra delar af densamma förefalla mig, minst sagdt, olämpliga.

Låtom oss till en början stämma öfverens deruti, att, om Konungens kröning är icke endast ett urgammalt och häfdvunnet bruk, utan dessutom för det första ett *godt* och för det andra af vår grundlag sanktioneradt

bruk, så bör denna högtidlighet fortfarande ega rum; och någon skrifvelse eller påminnelse derom från Riksdagens sida är då icke endast öfverflödigt och onödigt utan äfven rent af opassande.

Låt oss vidare å andra sidan hafva klart för oss, att, om ifrågasvarande bruk deremot *icke* är godt, så bör det ju förr dess heldre afskaffas; och är det tillika icke sanktioneradt af grundlagen, så bör det kunna desto lättare bortläggas. Men om så är, hvarföre icke då tydligt uttala sin mening åt det hållet?

Hvad finna vi nu i föreliggande utlåtande? Jo, att kröningen är "ett gammalt häfdvunnet, tillförene äfven genom lag stadgad bruk, som redan i följd af sin ålder förtjenar aktning, med hvilket förena sig många minnen ur Sveriges historia och som tillika har stöd i den betydelse, hvarje af religionen helgad förrättning måste innebära". Nåväl, då är ju kröningen ett mycket *godt* bruk! Det är, mine Herrar! en urgammal svensk sed — och denna sed är vacker — att hvarje vigtigare förrättning så i det enskilda som i det offentliga lifvet börjas med anropande af Försynens nåd och bistånd. Jag vet icke, om vid denna seds införande i Sverige man afsåg att derigenom vinna Försynens nåd — denna nåd är nemligen så oändligt rik, att den äfven utan bön kommer oss till godo — sannolikt var det snarare en följd af den sannt religiösa anda, som herrskade, och jag hoppas det, ännu herrskar i vårt fosterland, och i afsigt att bibehålla denna anda, samt lyfta själen mot sitt gudomliga ursprung, som detta bruk uppkom; nog af vid början och slutet af människans lif äfvensom vid hvarje vigtigare förrättning vänder man sina tankar, riktar man sin blick upp till Försynen. Så, när det nyfödda barnet genom dopet fram bäres för Herren — man kan visserligen säga att detta är en ceremoni, men — manne icke litet hvar af oss medgifva att denna ceremoni är vacker? Så, när efter slutad bana man vid den vigda grafven åter anbefalles till Herrans hand — finna vi icke måhända äfven denna ceremoni vacker? Eller anser väl någon en sådan akt löjlig derför att den är förenad med en ceremoni? Det är ett i det dagliga lifvet bibehållet bruk att börja och sluta dagen med bön eller husandakt, ett bruk som visserligen i mångt hus icke iakttages — och jag erkänner att jag i mitt eget hus, öfverhopad som jag varit af en mängd olika göromål, icke kommit att iakttaga det — men som likväl, der det iakttages, gör ett angenämt och godt intryck på hvar och en som kommer in i ett sådant hus. När för några riksdagar sedan, under det fråga förevar om uppförande af en byggnad för det Kongl. biblioteket, en talare från Dalarne i denna Kamrarsade, att man i hvarje bondehus ställde bibeln på den förnämsta platsen i stugan, der den tillika vore lätt tillgänglig, gjorde icke detta yttrande ett synnerligen godt intryck, just emedan det återförde tanken på den enskilda husandakten? Men icke blott i hemmen är denna sed rådande. I skolan, i lägret, vid armén — öfverallt börjar och slutar man dagen med bön. Vid hvarje vigtigare förrättning i det offentliga lifvet förekommer äfven något liknande. Våra ting öppnas med gudstjänst och likaså hofrätternas och stadsdomstolarnes årliga förrättningar. Riksdagen vid sitt sammanträdande församlas först i templet för att anropa Försynen om nåd och bistånd, och jag har icke hört någon betrakta detta såsom en "tom, löjlig ceremoni, eller såsom ett nöje för barn och gummor"

Men om man sålunda för dessa förrättningar bibehållit detta bruk, som ger åt sjelfva saken "den betydelse, hvarje af religionen helgad förrättning måste innebära", hvarföre skulle just Konungens kröning vara utan en dylik helgande akt? Är icke hans tillträde till regeringen af den betydelse för ett land, att det kan förtjena en samfäld bön till vår Herre, lika väl som när vi, store män, ärligen sammanträda vid riksdagen?

Således om jag, i likhet med hvad Utskottet säger, finner kröningen vara ett gammalt häfdvunnet och, såsom religiöst, *godt* bruk, så ser jag icke någon anledning, hvarför man skulle vilja afskaffa densamma.

Återstår att se efter om kröningen är ett af grundlagen sanktionerat bruk, eller icke. Här om läser man i utlåtandet: "Våra grundlagar innehålla emedlertid i detta ämne icke något annat, än den antydning, som förekommer i inledningen till Successions-ordningen och som, under förutsättning af vissa, jemväl angifna villkor, afsåg det fall, då det nu varande Konungahusets höge stamfader kunde komma att såsom "Konung rikets styrelse öfvertaga." Jag fattar icke rätt hvad Utskottet menar med att detta står i inledningen. Skulle det på något sätt kunna förringa betydelsen af orden, att de stå i inledningen? Är icke inledningen lika god som något annat i Successions-ordningen? Uti inledningen till Regeringsformen heter det: "Vi efterskrifne Svea Rikes Ständer hafva med upphäfvande af Regeringsformen af den 21 Augusti 1772, Förenings- och Säkerhets-akten den 21 Februari och den 3 April 1789 samt, Riksdagsordningen den 24 Januari 1617 öfverenskommit och belevat, att för Svea Rike och thy underlydande länder stadga följande Regeringsform etc." Skulle Utskottet måhända vara af den mening att dessa ord icke skulle vara en del af lagen, derföre att de förekomma i "inledningen"; och att följaktligen det kunde ifrågasättas huruvida dessa gamla grundlagar ännu äro gällande? Jo, i sanning, inledningen till en lag är lika väsentlig som någon annan del af lagen och kanske till och med äldra väsentligast, emedan just den säger att det följande är lag. Således är inledningen till Successions-ordningen lika väl lag, som det följande i denna grundlag, och hvad innehåller den? Jo, bland annat, att "Vi efterskrifne Svea Rikets Ständer — — — göra veterligt: att, sedan — — — Vi — — — utkorat den Högborne Furste, Prins Johan Baptist Julius af Ponte Corvo, till Svea Rikes Kronprins, att — — — till Sveriges Konung krönas och hyllas, samt Riket styra; alltså hafva Vi för Hans Kongl. Höghets Johan Baptist Julii, Furstens af Ponte Corvo, äkta manliga Bröstarfvingar härmed velat uppsätta och fastställa denna ordning för successionen till Sveriges *Krona och Regering* etc." Då man här i ena meningen finner beslutadt, att stamfadren skulle till Sveriges Konung krönas och hyllas, och i den följande att lagen uppsattes och fastställdes för hans manliga bröstarfvingars succession till Sveriges krona och regering, så kan jag häri för min del icke läsa annat, än att denna *krona* skall genom *kröning* komma lika väl på arfvingarnes huvuden, hvar i sin ordning, som på sjelfva stamfadrens. Således står denna sak, efter min uppfattning, klart och tydligt föreskrifven i grundlagen; och då behöfdes visserligen icke det ringaste resonement derom, ty hvad som står i grundlagen måste efterkommas. Finna vi ett sådant stadgande på något sätt olämpligt eller skadligt, så måste vi söka att få det upphäfdt; men, så länge detta icke skett, måste det efterlefas.

Utskottets resonement i det följande finner jag således alldeles olämpligt, emedan det tjänar till intet att tala om nyttan eller gagnet af ett grundlagsbud så länge det icke ifrågasättes att upphäfva detsamma, och skulle jag för min del heldre sett att Utskottet helt enkelt sagt sin uppfattning, huruvida ifrågavarande stadgande finnes i grundlagen eller icke.

Med detta, mine Herrar! kunde jag anses hafva sagt ut hvad jag velat. Men jag behöfver ännu tillägga ett ord för att undskylla detta mitt uppträdande, ty jag vill icke neka att mer än en, till och med bland mina vänner, sagt mig, att jag borde tåga i dag, för att undvika diskussion i ett grannlaga ämne. Jag finner icke grundlagen vara ett grannlaga ämne att tala om, och för öfrigt finner jag aldrig något skäl att undvika en diskussion, då det gäller att försvara en åsigt; hvad särskildt den nu förevarande frågan beträffar, är jag så fullt och fast öfvertygad om sanningen af den åsigt jag försvarar, att jag anser den godt fåla vid en diskussion.

Vi lefva, mine Herrar! i en ganska allvarlig tid, en tid under hvilken en jäsningsprocess föregår i de nedre lagren af de europeiska samhällena. I motsats mot de flesta, som på afstånd bemärka denna jäsning, bär jag icke någon farhåga för densamma, utan anser den tvärtom nyttig. Jag tror att de europeiska samhällena och de moderna samhällena öfver hufvud taget äro af den beskaffenhet, att denna jäsningsprocess gör dem godt, ty det kan omöjligen nekas att det är från bottenlagren som de moderna samhällena hemta en icke så ringa del af sin smak och sin friskhet. Jag bärvar således icke för denna jäsning, utan helsar den fastmer med glädje, jag anser det icke vara samhällets uppgift att qväfva densamma, men deremot att söka använda den till sitt eget bästa, hvilket sker derigenom att de högre samhällsklasserna gå de lägre till mötes, sätta sig in i deras åsikter, hemta något af deras friskhet och i utbyte meddela dem något af sina insigter och sin mögnad samt sålunda genom en ömsesidig vaxelverkan främja det stora helas lifaktiga och krafftfulla uppblomstring. Säkert är, mine Herrar! åtminstone, att om man också söker hålla samhällets yta aldrig så lugn, så kommer der dock alltid från botten en eller annan bubbla upp som krusar ytan, och söker man då qväfva eller förhindra jäsningen genom att beröfva den luft, söker man med ett ord att "undvika en diskussion" i afsigt att förekomma ett, för svaga öronnervver stötande, missljud, så omöjliggör man ju den naturliga jäsningen, det ömsesidiga idéutbytet, men då idéerna icke kunna qväfvas, blott komprimeras, så blir följden att kärlet brister och icke blott ytan grunlas, men samhället spränges.

Jag inser att man här skall säga såsom mången vid mitt senaste uppträdande: "du ser saken för allvarligt och går alltför långt på djupet; är det verkligen fråga om någon jäsning i samhället därför att vi tala om kröning?" Härpå kan man svara både ja och nej. För det närvarande tror jag visserligen vi kunna vara lugna och säga att frågan nu endast gäller kröningen. Men om under årtionden, mine Herrar! jag uti två eller tre af de i hufvudstaden utkommande tidningar läser beständiga attacker och förlöjligande hån mot högsta makten i landet; om jag genom en besynnerlig association af händelser finner samma tankar uttryckta i den diskussion, som egde rum i denna fråga redan vid motionens remitterande; om jag nemligen deri finner följande uttryck: "Menar man att styrkan

af Konungens förpligtelser mot land och folk skall ökas, eller hans medvetande derom klarna, genom en orimlig, för den ene osmaklig, för den andre löjväckande ceremoni? Eller är man tilläfventyrs sjelf så föga säker på sina egna känslor, att man behöfver vidtaga särskilda teatraliska åtgärder för att pigga upp dem till en högre värmegrad? Eller lefver man verkligen ännu år 1873 i den föreställningen, att man genom dylika folknöjen för barn och gamla gummor kan hos den så kallade massan vidmakthålla vördnaden för konungadömet?" eller ett sådant uttryck som det, att allmänheten skall i kröningen "läsa en konungadörets sjelfbekännelse, att det behöfver puff och humbug" —; om jag från Riksförsamlingens bänkar får höra dessa samma i de sämre tidningarne förekommande uttryck; om jag samtidigt dermed hör åtskilliga förslag, såsom att man skall nedsätta anslagen å första hufvudtiteln så mycket som möjligt, emedan det behöfves icke så mycket för Konungens hof, under det man deremot erkänner att alla andra samhällsklasser behöfva mer än förr, eller att man skall beskatta Konungens egendom och inkomster, förmodligen i akt och mening att Han derigenom skall blifva röstberättigad å kommunalstämman; om jag får höra sådant oupphörligt återkomma, så finner jag mig icke böra lyssna till vilvilliga stämmor, som vilja att jag skall tiga; jag anser det då vara bättre ge svar på tal, än undvika eller liksom fly för en diskussion i ämnet. Ja, mine Herrar! jag går så långt, att jag anser det vara en pligt för hvarje representant, som icke hyllar dylika åsigter, att kraftigt uppträda emot dem. Ty, om vi tänka oss den stora massan af nationen, den stora mängden, som icke deltagar i våra förhandlingar; men som likväl tager kännedom om hvad dervid förekommer; om vi vilja söka sätta oss in i dessa personers ställning, hvilka icke hafva råd eller tid att studera saken så noga, att de hinna bilda sig sjelfva en sund, politisk teori; om vi vilja tänka oss huru desse skola betrakta männen inom Riksförsamlingen, då de se de ene med högturen pannan och öppen blick gå raskt på sitt föresatta mål, under det de andre, skyggt seende sig omkring, stå vankelmodige och svage, vilja undvika att höra talas om grannlaga ämnen, beständigt draga sig tillbaka, och såhunda lemna angriparne en terräng, som desse alltid skynda sig att intaga; hvad skola dessa personer få för intryck af våra förhandlingar? Måne de icke skola erfara mera sympati för det raska framåtskridandets män, än för den vankelmådiga tillbakadragenhetens? Jag säger helt uppriktigt att, ehuru jag under hela min lefnad tillhört dem, som vilja ett lugnt framåtgående, skulle jag dock, om det gällde att välja mellan en ömklig och pjoskig tvekan å ena sidan och ett raskt, hurtigt "gåpående" å den andra, för min del säga: alla vägar bära till Rom, och jag ställer mig heldre på deras sida som gå raskt tillväga, än på deras, som stå och mesa och göra fiasco.

Alltnog, jag vänder mig till den talare, hvars kraftuttryck från förra diskussionen i ämnet jag nyss citerat. Jag känner hans åsigter och jag hyser respekt för dem såsom för alla andras. Hans åsigter kunna möjligen vara bättre än mina. Min öfvertygelse är likväl att jag aldrig kommer att dela dem; men det skall icke hindra mig från att alltjemt, som sagdt, hysa aktning för dem. Sedan jag nu gjort honom denna rättvisa, så tillåter han mig troligen säga att de uttryck han använt för att ådagalägga denna sin öfvertygelse icke öfverensstämma med det passande eller

med de orden i grundlagen att "Konungens Majestät skall hållas i helgd och vördnad," d. v. s. (från grundlagstiftarnes sida taget): "Vi önska icke göra konungakronan till föremål för löje eller spe." Men återvändom till principerna! Det är möjligt, att hans åsigt är den rätta, den menar jag som. för att låna ett yttrande från en af Frankrikes afgjort republikanska tidningar, der det nemligen i anledning af den sednaste förändringen i Spanien sades: "Vi gratulera icke Spaniorerna, om äfven de gifva sig in på *experimentalpolitikens* område." — Jag tillåter mig benämna *experimentalpolitiken*; jag vill icke gå längre i bedömande af denna, den värde talarens åsigt, men jag tror att han i denna Kammare står nästan, om icke helt och hållet, ensam om densamma, och då vill jag påminna honom om det gamla ordspråket "en fluga gör ingen sommar" — jag ber honom icke tro att med ordspråket afsågs en liknelse, och jag ber honom dessutom minnas att ordet *fluga* i svenska språket är ett genusbegrepp, som till och med kan omfatta de stora *bälgetingarnes* art. Om nu talaren står, som sagdt, om icke alldeles ensam, så likväl nästan ensam om sin *experimentalpolitik*, hvilket visserligen icke kan hindra honom från att uttala sina åsikter, så torde någon böra uttala motsatta åsikter, på det icke folket här utomkring oss må tro att han representerar majoriteten. Jag har i detta hänseende uppmärksamt genomläst diskussionsprotokollet, och jag har icke funnit någon enda som fört det språk han använder, eller talat i samma syfte som han. Öfrige talare hafva gillat kröningen eller till och med ansett den nödvändig enligt grundlagen, endast framhållande att onödigt prål och öfverflödiga utgifter dervid borde undvikas. Och der vid lag är jag af alldeles samma tanke. Jag anser att onödiga utgifter i detta som i alla andra fall böra undvikas, och jag befarar att, om någon tagit anstöt af kröningsceremonien, detta skett just emedan man velat göra dessa tillställningar alltför pompösa och lyxriösa.

Slutligen ännu några ord rörande Utskottets motivering. Utskottet är alldeles "förvissadt om, att en sådan förrättning icke kan närmare tillknyta de band af kärlek, tillgifvenhet och trohet, med hvilka Svenska folket är förenadt med den konungaätt, hvilken, såsom Konungen i sin första helsning till folkets församlade ombud också erinrade, satt sin ära uti att vara "Svensk" etc., och icke mindre öfvertygadt är Utskottet om, "att Konungens uppfattning af sitt höga kall, samt de dyra och ansvarsfulla pligter, det medför, är lika fast och oföränderlig, ehvad Hans tillträde af riksstyrelsen beseglas i öfverensstämmelse med det urgamla bruket eller icke, likasom att, oberoende deraf, Han hyser samma känslor af huldhet och kärlek för det folk, som kallade Hans farfader att intaga den thron, så många hugstore Konungar förut innehaft." Hvad betyder detta, mine Herrar? Om jag skall läsa det såsom en enkel och simpel människa, så är det väl Utskottets mening att kröningsceremonien är öfverflödig; ty om man anser kröningen nödvändig, hvarföre då svänga till med dessa fraser? Det är endast ett sätt att bakom ett svall af granna ord krängla bort meningen, hvilket ingalunda är lämpligt för oss enkla män i Andra Kammaren. Men om jag sedan närmare eftersöker hvarifrån dessa ord i Utskottets utlåtande komma, så måste jag erkänna att jag finner kärnan till dem i den af mig förut citerade talarens yttrande: "menar man att styrkan af Konungens förpligtelser mot land och folk

skall ökas, eller hans medvetande derom klarna“ etc. Det är ju alldeles precis hvad Utskottet säger sig vara öfvertygadt om, “att Konungens uppskattning af sitt höga kall samt de dyra och ansvarsfulla pligter, det medför, är lika fast och oföränderlig“ och att “Han hyser samma känslor af huldhet och kärlek för sitt folk“, etc., vare sig han krönes eller icke. Om man vill förkasta den talarens åsigt, hvarföre skall man då releva den genom att låna hans ord till motivering för en motsatt åsigt? Och kan det väl under sådant förhållande anses olämpligt att, om man äfven är ense i afseende på betänkandets slut, någon inom Kammaren yttrar sig öfver en motivering, som han icke kan gilla? Vidare heter det i denna motivering: “Enligt Utskottets föreställning, är det Konungen ensam, hvilken det tillkommer att i den ordning grundlagen utstakar meddela Riksdagen sin vilja i detta afseende, och en sådan behandling torde ock i det hufvudsakliga öfverensstämma med den, hvilken det åberopade stadgandet i vårt brödrarikes grundlag synes angifva“. Ja, det står också i den nämnde talarens yttrande att norska grundlagen innehåller “föreskrifter rörande Konungens kröning i Norge, om och när sådan skall ega rum, men intet absolut bud att den måste ske.“ Äfven denna tolkning har således Utskottet antagit; men nu är, mine Herrar! denna tolkning alldeles rasande, ty om Herrarne behaga läsa igenom hela norska grundlagen, så står der alltid ett bjudande verb i indikativus. Sålunda heter det till exempel att “Kongen opholder sig i Norge nogen Tid hvart Aar“; “Kongen vælger selv et Raad af Norske Borgere“; “Kongen vaager over at statens Ejendome og Regalier anvendes og bestyres paa den af Storthinget bestemte och för almeenvæsenet nyttigste maade;“ “Kongen vælger och beskikker, efter at have hørt sit norske statsraad, alle civile, gejstlige og militaire Embedsmænd;“ etc. etc. Der står sålunda att Kungen gör det och det, och just detta betyder att han *skall* göra det. Detta är hvad hvar och en kan läsa i norska grundlagen, men i allt fall skulle jag vilja hemställa både till talaren och Utskottet att vi icke befatta oss med tolkningen af Norges Grundlov, ty det tror jag normännen vilja helst göra sjelfve.

Slutligen, sedan Utskottet sagt, att kröningen icke står föreskrifven i grundlagen, utan blott är der antydd; att Utskottet är förvissadt att allt går lika bra, Konungen regerar lika bra, folket är lika bra fästadt vid honom etc. antingen kröningen eger rum eller icke; — slutligen, säger jag, heter det efter allt detta: “Finner Hans Majestät sig böra. i likhet med sina Höga företrädare, till Sveriges konung krönas och hyllas, måste denna högtid vinna högre betydelse derigenom, att folkets valda ombud i densamma deltaga“. Det vill säga: skulle, oakadt hvad vi här sagt, Kongl. Maj:t finna sig böra krönas, då böra vi väl få vara med derom. Detta finner jag icke heller vara något lämpligt resonnement. Jag förmodar att Kongl. Maj:t hyser den uppfattning af grundlagens helgd, att han anser sig böra krönas lika väl här som i Norge, enär jag för min del är af den meningen, att grundlagsbudet derom är lika imperativt här som der, men jag anser det vara alldeles öfverflödigt och i alla hänseenden olämpligt att, vare sig i ett Utskottsbetänkande eller annorlunda, gifva Konungen någon slags admonition att, skall han låta kröna sig, så bör han göra det medan vi äro här.

Efter denna lilla granskning af Utskottets motivering kunde jag visserligen väcka proposition om ogillande af densamma, men jag gör det icke, emedan jag anser det vara alldeles onödigt. Den stora svenska allmänheten skall nog, om den granskar denna motivering, finna, att hvad den innehåller är onödigt och olämpligt, utan att vi derom behöfva uttala oss i ett formligt beslut. Hufvudsaken är att Kammaren afslår den framställda motionen, och detta gör jag för min del i den öfvertygelsen, att Konungen låter kröna sig.

Herr Sjöberg: Herr Talman! mine Herrar! Det anförande, Kammaren uyss varit i tillfälle att afhöra, föranleder mig endast att hos Kammaren vördsamt hemställa om bifali till Utskottets utlåtande.

Herr Hedin, som under Herr Grefve Sparres ofvanomförmälda anförande begärt ordet och nu uppropades, förklarade det han afstod från att yttra sig i frågan.

Ordet lemnades dernäst åt:

Herr Huss: Oaktadt jag från flera håll hör uppmaning att afstå från ordet, vill jag likväl i ämnet yttra mig, men lofvar på förhand att ej länge sätta Kammarens tålmod på prof.

Jag förutskickar den anmärkning, att jag i hufvudsak är ense med Utskottet och att jag ingalunda vill föreslå bifall till hvad Herr vice Talmannen i ämnet föreslagit, och således icke till någon underdånig anhållan om kröning, men jag har den invändning att framställa mot Utskottets förslag, att detsamma står naket och att uti den s. k. klämman icke finnes antydt något skäl för afslaget å den af vice Talmannen gjorda framställningen.

Jag är också ense med Utskottet derutinnan, att förevarande fråga blifvit, om jag så får säga, på ett omvänt sätt väckt. Då våra grundlagar ej bestämma något om kröning, borde en anmälan derom hafva utgått från Konungen till Riksdagen och ej, såsom nu föreslagits, från Riksdagen till Konungen. Hade Kongl. Maj:t anmält sin vilja att blifva krönt, så hade antagligen någon motsägelse från Riksdagens sida ej kommit i fråga.

Utskottet har med särdeles försigtighet behandlat ämnet och i dess utlåtande förekomma, med undantag af på ett enda ställe, endast undvikande uttryck, såsom "Utskottet tillåter sig icke uttala"; "Utskottet förmodar"; "Utskottet förbiser icke" etc., men detta oaktadt måste jag i motsats mot den förste talaren erkänna, att betänkandet är särdeles väl ihoppsett eller rättare sagdt svarfvadt, samt att det gör sin författare stor heder. Jag vågar dock mot Utskottets betänkande framställa den anmärkning, att Utskottet förbisett en ganska vigtig fråga, den nemligen om en konungakrönings egentliga och ursprungliga betydelse, om den vigt densamma kan anses innebära så för konung som för folk. Kröningsceremonien är en uteslutande religiös akt och har under sekler såsom sådan betraktats. Konungen inviges derigenom af kyrkans tjänare till
sitt

sitt höga kall och de nedkalla dervid öfver honom Guds välsignelse, till att föra en rätträdig och lyckosam spira öfver sina undersåtar. Otvifvelaktigt är ock, att Konungen själf under den heliga akten känner sig manad, att ödmjuka sig inför Konungars Konung uti bön om förmåga och kraft att lyckliggöra sitt folk. Jag tror äfven, att svenska folket, åtminstone den del af detsamma, som ännu fäster något afseende vid religiösa förrättningar, icke underlåter att vid sin Konungs kröning uppsända varma böner till den högste ledaren af rikens och folks öden att tilldela den nye konungen förmåga att rätträdigt och lyckosamt styra riket. Männe då kyrkans välsignelse, en konungs böner för sitt folk och folkets böner för sin konung äro så alldeles betydelselösa? Jag tror det icke, utan anser tvärtom deras betydelse vara så stor, att kröningsakten ej bör kunna betecknas såsom endast en tom ceremoni.

Man har under den diskussion, som fördes vid ärendets remitterande till Utskottet anfört, att kröningsceremonien numera är antiqverad och icke passar för vår tids upplysta åsikter. Må vara, att den är i viss mening antiqverad, men är då allt, som är gammalt, förkastligt? Den äldrige mannen, den äldriga qvinnan ingifver just genom åldern vördnad, och det äldriga häfdvunna bruket kan äfven vara vördnadsbjudande, då det i sig ej innebär något, som strider emot allmänt herrskande åsikter i religiöst hänseende. Att kröningsceremonier icke strida så mycket emot nutidens bruk visar oss föröfrigt Europas historia, ty regenterne i England, Österrike—Ungern, Preussen, Ryssland äro alla krönta.

Man har äfven vid motionens remitterande sagt, att kröningsceremonien endast vore att betrakta såsom "ett folknöje för barn och gamla gunmor." Jag lemnar detta uttryck åt den värde talare, som fällt detsamma, och vill icke derom fälla någon dom, men jag vill i anledning deraf nämna, att hvarje akt, om än aldrig så helig och vördnadsväckande, kan för lättsinnet tjena till förlustelse, men icke blir själfva akten derigenom för den allvarligt tänkande mindre helig eller på något sätt förkastlig.

Det yttrades äfven vid samma tillfälle, att kröningsceremonien vore "lik ett beläte, öfverdraget med guld och silfver men utan någon anda." Enligt hvad jag förut yttrat, anser jag deremot nämnda ceremoni, såsom varande en rent religiös akt, både innehålla anda och vara af djup betydelse såväl för Konung som för folk.

Slutligen har man ock åberopat de stora kostnaderna vid sednaste kröning såsom ett skäl att nu ej anställa någon sådan. För min del är jag öfvertygad, att om Konungen erhåller kännedom om Riksdagens tänkesätt i detta afseende, Han, med godkännande af dessa åsikter, skall låta kröningen försiggå med största möjliga sparsamhet och enkelhet.

Till sist vågar jag fästa Kammarens uppmärksamhet på ett, efter min uppfattning, ganska viktigt moment i denna fråga. Det är nemligen, att, om Kammararen bifaller Utskottets förslag, så naket som det nu står, så kan detta utaf Konungen tolkas, — och detta med allt skäl — såsom en yttring af mindre vänliga tänkesätt emot honom från Kammarens sida, ty Konungen skulle då, första gången han möter sitt folks representanter, helsas med det förklarande, att en gjord framställning om fullgörande af en invigningsakt, som tillkommit alla svenska konungar under 600 à 700

år, skulle, hvad honom beträffar, ej förtjena något afseende eller någon åtgärd. Det måste kännas tungt för en konung att af sitt folks representanter emottagas med uttryck, som kunna gifva honom anledning att taga mindre välvilliga tänkesätt emot honom, och det är för att undvika detta och söka förtaga det nu ifrågasatta afslaget å motionen skenet häraf, som jag tager mig friheten föreslå en modifikation i det föreslagna beslutet, hvilken innebär, att Kammaren skulle öfverlemnna till Konungens godtfinnande att för Riksdagen tillkännagifva sin önskan och vilja om kröningens förrättande. Jag hemställer nemligen att Kammaren måtte besluta följande förändring uti den af Utskottet föreslagna klämmen: *“Kammaren emotser Kongl. Maj:ts beslut i fråga om deras Majestäters kröning och finner den af Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm gjorda framställning icke till någon ytterligare åtgärd af Kammaren föranleda.”* Jag har hemtat stöd till detta mitt förslag från de af Utskottet anförda åsikter uti sjelfva betänkandet och skilnaden emellan mitt förslag och Utskottets är endast den, att, enligt hvad jag föreslagit, en del af Utskottets resonnement uti betänkandet blifvit formuleradt såsom beslut.

Jag anhåller vördsamt hos Herr Talmannen om proposition på bifall till hvad jag sålunda i ämnet föreslagit, med afslag å Utskottets förslag.

Herr Törnfelt: Jag anhåller att med några få ord genmäla hvad såväl den förste som den siste talaren under denna diskussion i ämnet anført. Den förste talaren sade, att kröningen är en religiös handling, som således icke borde betraktas med löje, och den siste talaren yttrade sig i ungefär samma anda, eller att kröningen vore en “helt och hållet religiös akt”. Hvad den religiösa sidan af saken beträffar, så finnes det väl knappt någon inom Sverige, som har något deremot att anmärka; men det finnes en annan sida i kröningsceremonien, som jemväl bör tagas i betraktande, nemligen den materiela sidan, och dermed afser jag smörjelsen. Mine Herrar! Hvad är väl smörjelsen? Är den något sakrament? Nej! Hvarken i Gamla eller Nya Testamentet finnes smörjelsen antagen såsom sakrament och betraktas således icke der såsom medförande någon verkan och kraft. Kan smörjelsen möjligen på något magiskt sätt eller på medicinsk eller sympatetisk väg verka till människans förbättring? Nej! På den punkt af upplysning vi nu stå, är det icke möjligt att inbilla någon, att smörjelsen medför någon nytta, och när så är förhållandet, så vet jag icke, hvarför den vidare skall bibehållas i bruk. Meningen med denna ceremoni var ursprungligen, att derigenom slå blå dunster i ögonen på okunniga människor och söka bibringa dem den uppfattning, att den smorde blef, om icke Gud sjelf, dock en halfgud eller ett högre väsende än andra människor. Är det ifrån denna inbillning man tilllegnar sig gudsnådligheten? Nu fins det emellertid icke någon, som tillerkänner smörjelsen någon dylik undergörande kraft, utan hvar och en anser densamma blott såsom en tom ceremoni, och då således dess bibehållande icke kan anses såsom i något afseende gagneligt, utan tvärtom möjligen kan utöfva ett skadligt inflytande, så väl till inbilskhet hos den smorde som till åtlöje och förargelse hos den fördomsfria allmänheten, skulle jag

för min del helst önska, att Hans Maj:t Konungen icke måtte underkasta sig densamma. Det är denna del af kröningsceremonien man afsett, när man talat om, att nämnda ceremoni blott väcker åtlöje, och detta just emedan, såsom jag redan nämnt, ingen menniska anser att dermed vinnes något; och att öfvergjuta en dylik intetsägande akt med religionens glans för att derigenom söka liksom helga den, det anser jag vara, snart sagdt, ett hån mot religionen. Till dess smörjan bortkastas, afråder jag all kröning och instämmer således i Utskottets mening.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder blifvit framställda, afgaf Herr Talmannen propositioner ej mindre å bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick än jemväl å en sådan lydelse för beslutet, som Herr Huss föreslagit. Herr Talmannen tillkännagaf, att han funnit den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men då votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott hemställt i dess utlåtande N:o 1,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren i den fråga, hvarom i förevarande utlåtande handlas, stadnat i följande beslut:

Kammaren emotser Kongl. Maj:ts beslut i frågan om Deras Majestäters kröning och finner vice Talmannens framställning icke till vidare åtgärd föranleda.

Omröstningen visade 124 ja och 51 nej; och hade således Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

§ 12.

Förekom härafter till behandling Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 6), med anledning af en utaf Herr C. J. Kjellman väckt motion, N:o 61, om underdånig skrifvelse angående sättet för posttjenstemäns tillsättande.

Herr P. Nilsson från Malmöhus län: Det synes verkligen, som hade Utskottet något lösligt behandlat denna motion. Jag vill visst icke begära, att Utskottet skulle hafva tillstyrkt motionen i dess helhet — detta hade möjligen kunnat hafva många, verkligen svåra följder med sig — men Utskottet hade åtminstone kunnat göra så mycket, att det i anledning af motionen föreslagit en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes taga i betraktande angelägenheten utaf att vid besättande af högre och mera indrägtiga posttjänster, verkets egna tjenstemän måtte hädanefter något mera än hittills varit fallet, blifva ihågkomna. Besinnar man huru maktpåliggande detta embetsverk

är, huru nödvändigt det är att för ärendenas behöriga gång personalen, ej mindre den högre än den lägre, består af dugliga och i sitt yrke fullt hemmastadda personer, så finner man lätt hvilka svårigheter det nuvarande befordringssättet medför för en verkligt driftig chef att kunna i verket få in sådana personer, som besitta duglighet och arbetsförmåga och kunna egna hela sin verksamhet åt detsamma. Sådan ställningen i befordringsväg för närvarande är inom postverket, hafva ju de, som vilja egna detsamma sin tid och sina krafter, i allmänhet ingen utsigt att någonsin kunna få en tjänst, på hvilken de lugnt och utan att allt för mycket störas af ekonomiska bekymmer kunna vid en mera framskriden ålder taga sig fram; allt hopp för dem att äfven efter den trägnaste och långvarigaste tjänstgöring erhålla någon af de bättre och mera lönande postinspektorsplatserna t. ex. är försvunnet. Ser man efter hvilka principer hittills gemenligen gjort sig gällande vid tillsättandet af de större och förmånligare postmästaretjensterna, så finner man, att dessa vanligen tillfallit personer, som dittills varit alldeles främmande för de göromål, som tillhöra deras nya befattning, för postgöromålen i allmänhet, vanligen f. d. militärer, ett förhållande, som alltid måste verka nedsläende på dem, hvilka i lägre befattningar i verkets tjänst under många år måst för en ofta ganska knapp penning göra ett relativt hårdt arbete; all utsigt för dessa till en någorlunda anständig bergning på ålderdomen upphör, de må i tjänsten hafva visat sig så skickliga och dugliga som helst. Postverket utvecklas i vårt land alljemt mer och mer, och behöfver allt flere och allt bättre krafter; men den kraftige, arbetsföre och arbetsamme bildade ynglingen torde betänka sig flera än en gång, innan han egnar sin tid och sina krafter åt ett verk, der hans framtid, äfven med det trägnaste och ihärdigaste arbete, ej är i ekonomiskt afseende åtminstone någorlunda betryggad. Till de mera indräktiga postmästareplatserna utnämnas, såsom jag nyss erinrade, vanligen ej verkets egna tjänstemän, utan personer, som förut haft en helt annan verksamhet än posttjänstemannens. Om vid dessa befordringar mera afseende fästades vid meriter inom verket, om postens egna tjänstemän ej helt och hållet vore beröfvade utsigten till de bättre och större brödstyckena, så skulle — jag är derom förvissad — många verksamma, redbara och ärliga personer, som nu vända sig åt andra håll, söka sig in i verket, och chefen skulle få mycket lättare att sköta detsamma än han nu har.

För min del skulle jag, såsom jag redan sagt, visserligen ej vilja gå så långt som motionären, eller derhän att antingen Kongl. Maj:t skulle vara tvungen att utnämna dem, som erhållit Generalpoststyrelsens förord, eller ock Styrelsen sjelf skulle få tillsätta tjänstemännen, oberoende af Kongl. Maj:t — en sådan förändring skulle nemligen kunna leda till ett favoritsystem med alla ty åtföljande skadliga verkningar — men så mycket skulle jag önska, att Kammaren ville återremittera betänkandet till Utskottet, så att Utskottet måtte komma i tillfälle att inkomma med ett förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. De nuvarande förhållandena erbjuda nemligen, såsom jag nyss i korthet sökt visa, full anledning till en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att han vid utnämningar till de bättre och mera gifvande posttjänsterna i landsorten måtte framdeles, något mera än hittills skett, fästa afseende på de personer, som genom tjänstgöring

inom verket gjort sig af en dylik befordran förtjente. Det är på denna grund, som jag för min del yrkar att betänkandet måtte återremitteras till Utskottet.

Herr Kjellman: Jag får tillkännagifva, att jag, i likhet med den siste talaren, yrkar återremiss.

Herr Grefve Björnstjerna: Utskottet har icke ansett sig kunna ingå i någon närmare granskning af motionen; hade Utskottet gjort det, skulle Utskottet sjelf gjort sig saker till samma grundlagsbrott som motionären, ett brott mot 90 § Regeringsformen. Der står nemligen tydligt, att man hvarken inom Utskott eller Kammare må inlåta sig i diskussion om embets- och tjenstemäns till- eller afsättande. Jag vågar vidare fästa såväl motionärens som min ärade väns på skånska bänken uppmärksamhet derpå, att i fall de anse att Kongl. Maj:ts rådgifvare vid tillsättandet af ifrågavarande platser begått misstag eller oriktigheter, det är på annat sätt rättelse häri skall vinnas. Huru detta skall ske, får man veta i 107 § Regeringsformen. Den af de tvänne föregående talarne förordade återremissen, i syftning att från Utskottet erhålla förslag till underdånig skrifvelse i ämnet, synes mig således icke vara lämplig. Motionärens första alternativ är stridande mot 28 § Regeringsformen. Hvad åter hans sednare angår eller att Kongl. Maj:t skulle vara pliktig att till tjensten utnämna den bland sökandena, som erhållit General-poststyrelsens förord, har detta förefallit Utskottet vara helt simpelt ett försök att åter införa namnstämpeln. Ett sådant försök skall säkerligen icke vinna Kammarens bifall.

Under sådana omständigheter anhåller jag om bifall till betänkandet.

Herr Jöns Pehrsson: Den förste talaren kan verkligen hafva rätt i sin tillvitelse, att Utskottet lösligt behandlat motionen; Utskottet har snart sagdt icke alls behandlat densamma. De förhållanden, som omnämnas i motionen, äro visserligen så allmänt kända, att ingenting derom torde behöfva tilläggas, men jag hemställer till den förste talaren, huruvida Utskottet skulle kunnat i strid med den nyss af en annan talare åberopade grundlagsparagrafen komma till ett annat resultat, än det gjort. Jag vågar derjemte till samma värde talare, som sjelf är ledamot af det Utskott, der sådana frågor som denna grundlagsenligt skola behandlas, Konstitutions-Utskottet, hemställa om det icke torde vara genom sistnämnda Utskott, som det öfverklagade missförhållandet lämpligast kan blifva rättadt. Fortfar missförhållandet, kan ju Konstitutions-Utskottet äfven i detta fall göra bruk af sin makt. Men, som sagdt, det Tillfälliga Utskottet har, så vidt jag kan förstå, icke kunnat komma till annat resultat i frågan, än det gjort.

Herr Åke Andersson: Tager man hänsyn till det trassel, som under de sednaste åren, synnerligast de sist förfutna, egt rum inom postverket, derutinnan att posttjenstemän blifvit tillsatte, som icke varit män af facket, så tror jag verkligen att motionären haft skäl för

sin åsigt att ingen bör blifva posttjensteman, som icke är hemmastadd i postverkets göromål. Beträffande Utskottets motivering tillåter jag mig säga, att jag tror det Utskottet hade bort kunna gifva en bättre sådan, än den vi läsa på de här tre raderna näst före klämman, men i fråga om sjelfva saken kommer jag till samma resultat som Utskottet. Motionärens förslag sonderfaller i två delar. Den första är, att Generalpoststyrelsen skulle sjelf utse alla postens tjenstemän. Men härför lägger, enligt mitt förmenande, 28 § Regeringsformen ett väsendtligt hinder i vägen; det heter nemligen der att "Konungen eger att i Statsrådet utnämna och befordra infödda svenska män till alla de embeten och tjänster inom riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmakten derå utfärdar". Den delen af motionärens förslag kan således omöjligten vinna framgång. Den andra delen af förslaget innehåller, att Kongl. Maj:t skall vara förbunden att utnämna den, som fått Generalpoststyrelsens förord till tjensten. Men läser man instruktionen för Generalpoststyrelsen, så finner man redan der ett liknande stadgande; den föreskrifver nemligen, att Kongl. Maj:t skall utse postdirektörer, postkommis-sarier, postinspektorer och postmästare på förslag af Generalpoststyrelsen, som eger att lemna en af de sökande sitt förord. Men gå vi ytterligare litet längre fram i nyss citerade grundlagsparagraf, så läsa vi der följande: "Konungen fäste vid alla befordringar afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på deras börd". Häruti ligger, enligt mitt förmenande, den egentliga normen för befordringar såväl inom postverket som i andra statens embetsverk, men det är denna norm, som under sednare tider icke blifvit vid alla posttjänsters tillsättande riktigt iakttagen. Kongl. Maj:t skall, säger grundlagen, se på hvem som är den skickligaste, det vill säga vid tjenstens tillsättande taga en person, som är duglig att sköta densamma. Ty meningen med detta grundlagsstadgande kan väl icke vara den, att en person, han må vara aldrig så skicklig till andra befattningar, än den han söker, skall få denna, med andra ord: den som söker en tjänst i posten, bör väl icke få den på den grund, att han förut i en annan icke-posttjänst ådagalagt förtjenst och skicklighet. En militär till exempel må kunna föra sin trupp aldrig så väl och i öfrigt vara den skickligaste chef, så följer väl ingalunda deraf, att han skall kunna, om jag så får uttrycka mig, föra sin trupp i postverket lika bra, sköta sin tjänst der lika väl som han skött sig som officer. Tvärtom, erfarenheten har visat motsatsen.

Jag nämnde, att jag kommit till samma resultat som Utskottet, och tillägger, att jag ej heller genom de skäl, som under diskussionen anförts för den motsatta åsigten, rubbats i min mening. Men en sak vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på. Det torde vara litet hvar af oss bekant, att folket på många ställen i landet anser föreståndarne för ett och annat postkontor till och med som sinekurer, och huru skulle det väl kunna göra annat, då det oupphörligen ser dessa tjänster besättas med gamla afskedade, otjenstbara kaptenar, öfverstar, öfverstlöjtnanter och så vidare. Hvad bör då göras? Det enda jag för min del skulle anse lämpligt, såsom frågan för närvarande står, vore att denna Kammare, som ju vanligen kallas den folkvalda, som känner folkets tankar i förevarande ämne, också uttalade folkets åsigt, att Kongl. Maj:t icke fortfarande, såsom

till en del hittills skett, ville till ifrågavarande befattningar utnämna andre personer, än män af facket, detta kunde kanske hafva en lika god verkan som en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Men dessutom hoppas jag, att vår nuvarande Konung, med sitt ljusa förstånd och sin skarpa blick, utan påstötning från något håll, skall veta att fästa tillbörligt afseende på skicklighet och förtjenst, ådagalagd inom det verk, der befordran sökes, och att det gamla ordspråket "att sätta bocken till trädgårdsmästare" således ej längre skall med fog kunna ega någon tillämpning på befodringsväsendet inom postverket, och vill därför ej göra något yrkande, alldenstund motionären haft goda skäl för sin åsigt, men ingenting kan vinnas på sätt han föreslagit.

Herr P. Nilsson från Malmöhus län: Det är alldeles tydligt för hvar och en, att, såsom ett par föregående talare redan sagt, det endast är Konstitutions-Utskottet som kan framställa anmärkningar mot Konungens rådgifgifvare; den saken är alldeles klar, och då jag nu tredje året sitter i Konstitutions-Utskottet, nog har jag der observerat hvad som borde göras och icke göras. Men det är verkligen, om vi vilja vara uppriktiga, en något hård procedur att begära, att Kongl. Maj:t skall afskeda ett statsråd, därför att han till postmästare utnämnt en person, som förut icke varit i postverkets tjenst. Jag tycker därför, och man får ofta inom Konstitutions-Utskottet höra yttranden i samma syftning, att Riksdagen här, som i andra fall, själf bör framkomma med en underdånig skrifvelse, om den finner den befogad och anser en förändring behöflig. Något hinder för en sådan skrifvelses aflåtande finnes, såvidt jag förstår, ej heller i grundlagen — och på grundlagen vill jag visst icke göra något våld. Riksdagen kan, utan att i något afseende träda grundlagen för nära, ingå till Kongl. Maj:t med underdåniga skrivelser i hvilket ämne som helst, så snart den inskränker sig till den åtgärden och icke går derhän att för sin del fatta beslut i frågan. Jag kan således icke finna, att det skulle hafva varit ett brott mot grundlagen, om det Tillfälliga Utskottet hade afgifvit förslag till en sådan skrifvelse. Hade motionen åsyftat någon ändring i grundlagen, borde det naturligtvis icke behandlats af tillfälligt Utskott, Utskottet borde då hafva skickat den ifrån sig, så att den hade kunnat komma dit, der den enligt grundlagen borde behandlats, till Konstitutions-Utskottet. Men då det Tillfälliga Utskottet emellertid redan behandlat motionen, så tycker jag att det icke finnes något hinder för Utskottet att ännu en gång taga den under pröfning, och det var på denna grund som jag yrkade återremiss till Utskottet.

Herr Gumælius: Så vida jag lyckats rätt uppfatta den sednaste ärade talarens anförande — hvilket från min plats icke varit lätt — får jag förklara mig vara af temligen olika åsigt med honom i fråga om föreliggande motion. Men på samma gång jag måste fullkomligt ogilla motionens form, öfverensstämmer jag dock med den ärade talaren dels i gillande af motionens syfte och dels i det omdöme, att den kanske blifvit af Utskottet behandlad på ett något besynnerligt sätt. Emellertid erkänner jag, att motionen icke ens borde hafva erhållit remiss till något Ut-

skott, utan rätteligen skulle genast blifvit förkastad, såsom varande grundlagstridig i sin motivering och i sitt yrkande.

Då jag således förutsätter, att Kammaren icke kan annat än bifalla Utskottets hemställan, förutsätter jag likväl, att denna fråga icke derför är död och begravnen. Den tjensteutnämning, för hvilken motionären tilllätit sig att på ett alldeles grundlagsvidrigt sätt klandra Kongl. Maj:t, hade helt visst i allt fall icke undgått granskning af Konstitutions-Utskottets argusögon, och då nu uppmärksamheten blifvit särskildt riktad derå, är det så mycket vissare, att Konstitutions-Utskottet icke kan förbise saken, utan måste pröfva den. Finner då Konstitutions-Utskottet, att Kongl. Maj:t vid ifrågavarande utnämning icke enligt Regeringsformens, af tillfälliga Utskottet just nu emot motionären åberopade 28 §, på hvilken äfven motionären torde i viss mån vilja stödja sig, fäst afseende allenast vid sökandes förtjenst och skicklighet utan vid andra omständigheter, lär Konstitutions-Utskottet icke underlåta sin grundlagsenliga pligt att derom göra anmälan på ena eller andra sättet. Leder åter Konstitutions-Utskottets pröfning icke till sådan anmärkning, — ja, då har den högsta instans, som härom eger döma, förklarat, att Kongl. Maj:t i berörda fall fäst afseende endast å förtjenst och skicklighet, samt att således den utnämnde personen verkligen varit den mest förtjente till platsen, och i sådant fall måste motionären anses hafva haft orätt i afseende på detta särskilda af honom angifna fall. Med full visshet, att Konstitutions-Utskottet skall göra sin skyldighet, hemställer jag — utan att gilla Utskottets motivering — att Kammaren måtte godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit.

Efter denna öfverläggning, som nu förklarades slutad, bifölls Utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 7), i anledning af väckt förslag om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i de för uppbörden af kyrkoherdes lön gällande grunder; och anförde härvid:

Herr Grefve Björnstjerna: Utan att vilja bestrida riktigheten af den princip, som Utskottet i föreliggande utlåtande uppställt, vågar jag dock på det högsta reservera mig mot det slut, hvartill Utskottet nu kommit. Utskottet säger visserligen, att de konventioner, hvilka uti ifrågavarande hänseende hittills blifvit upprättade och fortfarande uppgöras mellan församling och presterskap angående presterskapets aflöning så tillvida endast äro att betrakta såsom relativa kontrakt, som de väl äro ingångna mellan presterskapet och församlingarne i sin helhet, men icke emellan presterskapet och hvarje enskild person i församlingen; men, om äfven härutinnan skulle kunna sägas ligga någon sanning, så torde det dock å andra sidan vara obestriddigt att, sedan Kongl. Maj:t sanktionerat dylika konventioner, hvar och en fastighetsegare blifvit tillförsäkrad att under loppet af femtio år från konventionens ingående icke behöfva betala

större afgifter till presterskapet, än hvad genom en dylik konvention blifvit honom ålagdt. När nu Utskottet föreslår, att alla dessa redan ingångna kontrakter skola brytas och att ofvannämnda afgifter hädanefter skola utgå efter en annan princip än den som hittills blifvit följd, är klart att, derest detta förslag bifölles, åtskilliga fastighetsegare hädanefter skulle komma att i deita afseende åläggas större afgifter än hittills. Utskottets mening synes sålunda vara den att Kongl. Maj:t skulle bryta ett af honom redan fastställt beslut. Sådant kan, enligt min förmening, lika litet vara lämpligt som det ens torde vara tänkbart, att Kongl. Maj:t dertill skall vilja göra sig skyldig. De flesta bestämmelserna angående dessa afgifter äro uppgjorda i enlighet med hvad fastighetsegarne förut i detta afseende haft sig ålagdt att betala. Vid sådant förhållande kan det väl ej anses riktigt att ett hemman endast derföre att det blir mera uppbrukadt och bättre skött skall åläggas betala större afgifter än andra hemman, hvilkas egare icke i samma mån upparbeta sin jord; icke kan väl ett omsorgsfullt ordnad jordbruk utgöra skäl att upphäfva de gamla kontrakten och ålägga egaren att betala större afgifter än dem han hittills erlagt. Jag tror slutligen, att det icke är öfverensstämmande med Kammarens värdighet att besluta aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ett ämne, hvori jag är öfvertydad att Medkammaren icke skall förena sig. Ännu mer förvissad är jag derom, att Kongl. Maj:t, derest eu sådan skrifvelse aflåtes, icke vid densamma skall fästa något afseende.

Då sålunda, enligt min tanke, det genom den föreliggande motionen väckta förslaget icke är lämpligt, och på de skäl jag för öfrigt redan haft äran anföra, vågar jag vördsamt anhålla att Kammarerna, med afslag å Utskottets utlåtande, måtte förklara att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Friherre af Schmidt: Det förundrar mig ingalunda, att motionären velat få en orättvisa afhulpen. Lika litet förundrar det mig ock, att Utskottet genom sitt utlåtande sökt bjuda till att befordra denna motionärens afsigt, ty, såväl af sjelfva motionen som af det nu föreliggande utlåtandet framgår tydligt, att hvarken den värde motionären eller de flesta af Utskottets Herrar ledamöter hafva så noga satt sig in uti 1862 års Kongl. förordning angående ordnandet af presterskapets aflöning. De hafva nemligen icke inhemtat sjelfva andan af denna författning och icke heller genom tillämpning af densamma kommit till erfarenhet af hvad som i detta hänseende är rätt eller icke. För min del anser jag den åberopade orättvisan endast vara en förment orättvisa, och denna min uppfattning beder jag få ådagalägga genom att till en början i en kort resumé göra en framställning af nyssnämnda författnings innehåll, på det att Kammarernas ledamöter, af hvilka jag förmodar de flesta icke om denna sak hafva tagit så synnerligen noggrann kännedom, deraf skola kunna blifva säkrare i sitt omdöme.

Ofvannämnda författning stadgar i 2 § att den nämnd, som skall reglera presterskapets aflöning, skall bestå af en ordförande, hvilken, på förslag af Konungens Befallningshafvande och biskop, utnämnes af Kongl. Maj:t, samt att den så att säga ordinarie nämnden skall utgöras af ytterligare tvänne personer, af hvilka den ena utses af domkapitlet och den

andra af hushållningssällskapet, hvilken sistnämnde ledamot genom ett sednare utfärdadt stadgande af landstingen i hvarje län utses. Vidare stadgas i samma § mom. 7, att vid nämndens förrättningar tvänne ledamöter eller ombud utsedda, den ena af pastor, den andra af församlingen, ega att deltaga såväl i öfverläggningarne som besluten. Vid ordnandet af dessa löner skall hållas kyrkostämman i hvarje församling, hvarvid kyrkoherden är skyldig att uppgifva de afgifter, som förut till presterskapet hafva utgått. Vid samma tillfälle eger äfven församlingen att uppgifva förslag till de afgifter, som utaf nämnden skola hos Kongl. Maj:t föreslås att utgå. Skulle någon af församlingens ledamöter befinnas missnöjd med det förslag som då upprättas, så eger han att deröfver afgifva besvär, hvilka öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande och derifrån till nämnden för ordnande af denna sak. Sedan derefter nämnden uppgjort sitt löneregleringsförslag, inskickas detsamma till Konungens Befallningshafvande, hvars skyldighet det är att deröfver inhemta församlingens yttranden. Det är sålunda tvänne tillfällen, då hvarje församling eller hvarje dess ledamot har rättighet att öfver detta förslag sig yttra. Dessa utlåtanden öfverlemnas derpå till konsistorium för att inhemta dess yttrande derom, och vidare till Kammar-kollegium, som hos Kongl. Maj:t tillstyrker antagande af de uppgjorda förslagen eller, derest så finnes nödigt, uti desamma förordar jemkningar. Sådan är gången af dessa förrättningar.

Jag tror mig nu efter denna korta resumé af 1862 års författning i detta ämne, kunna öfvergå till sjelfva motionen. Att döma af ordalagen i denna motion tyckes det, såsom om den värde motionären icke skulle hafva gjort tydlig skillnad mellan *fördelningen* af utgifterna till presterskapets aflöning och sjelfva *uppbörden* af samma afgifter. Han har åtminstone, såsom af utlåtandet synes, förledt Utskottet att både i början och slutligen äfven i den s. k. "klämman" på ett alldeles oriktigt sätt tala om uppbörden af dessa afgifter, ehuru frågan i sjelfva verket handlar om fördelningen af dessa afgifter emellan de särskilda församlingsmedlemmarna. Motionären säger nemligen på ett ställe uti sin motion, att de ifrågakörande afgifterna blifvit bestämda att utgöra "efter uppskattadt tunnland, mantal eller ock efter det taxeringsvärde, som blifvit åsatt jorden året näst före det, då regleringen vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse." Härvid tror jag dock, att den värde motionären begått ett misstag, enär det ju icke alltid inträffar, att taxeringsvärdet för året näst före fastställelsen tages till norm för bestämmandet af dessa afgifter. Det kan nemligen hända, att sådana förslag under ett, två, ja tre års tid kunna komma att ligga oafgjorda hos Kammar-kollegium och Kongl. Maj:t, hvilket ock är af mindre betydelse, enär dessa afgifter skola bestämmas efter vissa i förslagen uppgifna års taxeringsvärden. Vidare säger motionären: "att beräkna dessa afgifter efter uppskattadt tunnland eller mantal, tyckes vara särdeles olämpligt, synnerligast derföre, att det värde, som åsattes jorden då uppskattningen i en långt aflägsen tid verkställdes, icke alls öfverensstämmer med det verkliga värde jorden nu eger." Ja, om det vore fråga om en uppskattning i en långt aflägsen förfluten tid, så kunde motionären hafva rätt uti sitt påstående; men så är icke förhållandet, utan då församlingen har upprättat sitt förslag, så har densamma kunnat sätta

det värde egendomen, mantalet eller tunnlandet jord vid tillfället verkligen eger. Dessutom beder jag att få erinra, att de flesta löneregleringsförslag icke alls grunda sig på taxeringsvärdet. Detta utgör nemligen endast ett undantagsförhållande, och så måste det äfven vara för att en rättvis fördelning i detta afseende skall ega rum. Ut i taxeringsvärdet ingår nemligen en faktor, som alldeles icke ingår uti presterskapets aflöning, nemligen skogen, hvilken äfven värderas af taxeringsmännen, men af denna erhåller presten ingen afgift i form af tionde. Deremot stadgas uti författningen, att dessa afgifter skola bestämmas till visst belopp, hvilka skola utgå i stället för tionde af spanmål m. m. Det enda hvaruti jag anser motionären hafva rätt är hans påstående derom, att bergverk, qvarnar, fabriker och andra inrättningar i afseende å dessa afgifters erläggande ej blifvit uppskattade till sitt verkliga värde. Det har verkligen förefallit svårt att i afseende å dessa kunna komma till någon fullt exakt siffra, men såvidt sådant varit möjligt, har man dock sökt göra det.

Den föregående talaren har redan påpekat, att dessa löneregleringsförslag, hvilka af Kongl. Maj:t blifvit stadfästade, äro kontrakt mellan presterskapet och församlingarne. Om jag än icke precis vill påstå att så är förhållandet, så må jag dock säga, att jag anser dessa öfverenskommelser i det aldra närmaste vara att betrakta såsom kontrakt, ty att säga att ett kontrakt ej laglikmätigt kan ingås mellan en persona moralis och en enskild vore ju påtagligen en orimlighet. Då det dessutom är allom bekant att, innan ordnandet af presterskapets löner på sätt nu sker blef beslutadt, Kongl. Maj:t har fastställt många s. k. konventioner mellan församlingarne och presterskapet samt att dessa ännu ega gällande kraft under en tid af många år, varierande mellan 25 och 50 år, och dessa konventioner icke under så lång tid fått rubbas, så beder jag att få hemställa till motionärens eget afgörande, om mera skäl förefinnes att söka ändring i de nu sednast enligt 1862 års förordning upprättade och af Kongl. Maj:t fastställda löneregleringar, och huruvida det icke vore orättvist att före den redan bestämda konventionstidens slut vidtaga förändringar i afseende å beloppen af de redan bestämda afgifterna. Lika-som man vid gamla konventioner icke kunnat vidtaga ändring i längesedan bestämda summor, lika litet bör väl sådant nu kunna ega rum. Vid sådant förhållande tror jag icke någon orättvisa vara begången genom det förändrade sätt, hvarpå presterskapets aflöning nu är bestämd att utgå. Utskottet har slutligen uti den s. k. "klämman" tillstyrkt aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående ändring af nu gällande grunder för uppbörden af presterskapets löner. Jag har redan förut anmärkt det oegentliga uti detta ordet "uppbörden" hvilket naturligtvis borde utbytas mot "avgiftsfördelningen." Jag vill dock ej uppehålla mig dervid, men får på det högsta insistera, att icke någon skrifvelse till Kongl. Maj:t angående detta ämne måtte beslutas, enär jag är fullt förvissad derom, att Första Kammaren för sin del ej skall gilla en sådan åtgärd från Riksdagens sida.

Herr Kolmodin: Efter den fullständiga redogörelse för löneregleringsförrättningarne gång, som den föregående talaren lemnat, kan jag i väsentlig mån inskränka mitt yttrande. Det är af nämnde framställning

alldeles klart, hvarföre det måste förefalla mig underligt, att Utskottet, som säger sig hafva tagit notis om åtskilliga löneregleringsinstrument, icke kunnat fatta, att dessa äro verkliga kontrakt. Vi hafva ju hört den föregående talaren redogöra för, hurusom nämnden är sammansatt af ombud, utsedde af Kongl. Maj:t, landstinget, konsistorium, presterskapet och den församling, der reglering skall ske; samt att det är öfverlemnadt åt församlingen att på kyrkostämman öfverenskomma om och föreslå ej blott beloppet af de afgifter, hvilka synas församlingen tillräckliga för presterskapets anständiga bergning, utan ock sjelfva fördelningsgrunden, efter hvilken den bestämda aflöningen skall af de särskilda hemmanen utgöras. Dervid har i vissa församlingar händt, att man uppgjort fullständiga tiondelängder, i hvilka hvarje hemman, på grund af speciel uppskattning, fått sig åsatt det belopp, som under regleringstiden årligen skall af detsamma erläggas. Sedan nu nämnden, med ledning af detta kyrkostämmobeslut och öfriga tillgängliga upplysningar, kommit öfverens om alla till regleringen hörande punkter, bland hvilka fördelningen hemmanen emellan visserligen icke är den minst vigtiga; så undertecknas löneregleringsinstrumentet af samtliga ombuden. Jag kan då ej finna annat, än att detta dokument är ett verkligt kontrakt, hvilket bestämmer ej blott huru mycket församlingen skall betala till presterskapets aflöning under nästföljande 50 år, utan äfven huru mycket hvarje hemman är skyldigt att för detta ändamål utgifva. Detta är efter min tanke ett ganska godt resultat af 1862 års Kongl. förordning. Utskottet föreslår emellertid, att vi skola stifta en helt och hållet ny lag. För denna åtgärd finnes visserligen intet väsendtligt hinder, ehuru jag må bekänna, att jag ej kan finna, att brådskan i detta afseende är så synnerligen stor. Att åter gifva denna lag en sådan retroaktiv kraft, att alla dessa nu ingångna kontrakt, som hvila i Ecklesiastikdepartementet, med ens skulle brytas, vore en så ny och vådlig grundsats i lagstiftningsväg, att den endast kan jemföras med den princip i beskattningsläran, som Utskottet uppställer, då det i nästföljande stycke yttrar: "Hvad vidare angår motionärens förslag, att vid bestämmande af grunderna för fördelningen af ifrågavarande utgifter, så vidt de utgå af fastighet, taga hänsyn till fastighetens taxeringsvärde för löpande året, synes nämnde förslag Utskottet välbetänkt och i allo lämpligare än en fördelning på grund af ett för längre tid sedan uppskattadt, ofta nog på tillfälliga orsaker beroende, taxeringsvärde." Jag vill ej fästa mig vid, att Utskottet, på samma gång det förklarar, att taxeringsvärdena ofta nog bero på tillfälliga orsaker, vill lägga dem till grund för prestelönernas utgörande; ty hela resonnementet är derförutan felaktigt. Häraf följer, att jag icke heller kan instämma med den högtärade reservanten, då han medgifver, att den af Utskottet uppställda principen är fullt riktig. Tiondeafgiften är nemligen ett grundonus, som hvilar på den svenska jorden och bör såsom sådant behandlas. När tionden delades och två tredjedelar indrogos till kronan, så förändrade det öfriga, eller tertialen, derigenom ej i ringaste mån sin natur. Huru kronotionden betraktats, veta vi alle; såsom en på jorden hvilande grundskatt, och från denna synpunkt har den ock blifvit af statsmakterna behandlad. Hvilken är den första egenskap, som kan fordras af en grundskatt? Jo, att den är så bestämd och orörlig till sitt värde som möjligt. Hvad är det för ett inkast, som

alltid göres, då vi yrka på upphörandet af något af de besvär, som af ålder hvilat på jorden? Jo, att det är ett grundonus, hvilket vi med sjelfva jordköpet iklädt oss. Kunna vi deremot visa, att ett dylikt onus växer och tillökas, så hafva vi dermed framställt ett inkast, som måste erkännas af hvarje ärlig och upplyst motståndare. I det antydda förhållandet ligger otvifvelaktigt ett af de skäl, som mest afgörande tala för ändring så med afseende på indelningsverket som väghållningsbördan.

Denna princip, att grundskatterna måste vara så orubbliga som möjligt, har ock förmått regering och riksdag, att arbeta på tertialtiondens fixerande. Hvad kronotionden angår, öfver hvilken statsmakterna kunde fritt förfoga, så är den redan, liksom öfrige grundräntor, förvandlad i ett fast oföränderligt penningebelopp. Med tertialtionden har det ej gått så fort, ty här hade tredje man ett ord med i laget; och det högvördiga ståndet föredrog i det längsta, att uttaga "tionde i strå", enär presterskapets aflöning sålunda ökades med hvarje steg framåt, som jordbruket tog i vårt land. Orimligheten af denna beskattningsmetod, till följd af hvilken ett grundonus ständigt växte på samma gång som intet afseende fästades vid den betalandes verkliga skatteförmåga, gjorde, att regering och riksdag redan långt tillbaka i tiden började arbeta för konventioners afslutande mellan församlingar och presterskap. Detta arbete har dock, som antydt blifvit, gått långsamt. Genom 1862 års förordning hafva vi emellertid hunnit derhän, att lagen, för att så noga som möjligt begränsa fluktuationerna i tiondeafgifterna till presterskapet, har bestämt, att de under 50 år skola utgå till oförändradt belopp från hvarje hemman och de särskilda räntepersedlarne derjemte förvandlas i penningar efter 10 års medelmarkegång.

Hvad vill nu Utskottet? Jo, raka motsatsen till det, som förut i detta afseende blifvit af regering och riksdag åtgjort. Dessa fixa afgifter, som blifvit genom regleringarne fastställda, vill Utskottet göra så varierande som möjligt, då det föreslår, att de skola upptagas efter de årliga taxeringsvärdena. På detta sätt skola vi under en annan form återföras till de orimligheter, från hvilka vi för ej länge sedan blifvit befriade. Jag tror mig genom ett enkelt exempel kunna ådagalägga detta. Låtom oss antaga, att en församling utgöres af tvänne hemman, båda af samma godhet och hvartera uppskattadt till 40,000 R:dr. Dessa egendommar lemna åt hvar och en af de respektive egarne en inkomst af 2,400 R:dr. Genom reglering har församlingens tiondeavgift blifvit bestämd till 480 R:dr, hvaraf alltså hvarje hemman skall erlägga 240 R:dr eller 10 procent af den verkliga afkastningen.

Om nu den ene hemmansegaren, A, hör till den stora klass af jordbrukare, som ej förhasta sig i sitt arbete och sköta jorden efter gammal välkänd slentrian, så inträffar lätt, att gården efter åtskilliga års förlopp befinnes vara precis lika mycket värd som förut. Den andre åter, B, hvars hemman ursprungligen också var värdt 40,000 R:dr, upplånar 20,000 R:dr och nedlägger denna summa i egendomen. Företaget är klokt, ty utöfver den ränta, han å lånet skall erlägga, erhåller han en ren vinst af 480 R:dr, hvarigenom hans årsinkomst växer till 2,880 R:dr. Det är emellertid uppenbart för hvarje människa att värdet af hans egendom stigit betydligt, och han må anse sig lycklig, om distriktets taxerings-

komité vid uppskattningen af densamma beskedligt stannar vid 60,000 R:dr. Ligga nu de årliga taxeringsvärdena till grund för tiondeaftifternas — här de 480 riksdalernas — utgörande; så blir följden, att A, som ej vidtagit några förbättringar på sin gård slipper med 192 R:dr, hvilket belopp utgör 8 procent af hans inkomst, medan B. får erlægga de återstående 288 riksdalerna eller 10 procent af sin verkliga behållning. I sanning, ett utmärkt beskattningssätt, egnadt att uppmuntra företagsamheten i vårt land.

Utan tvifvel har tanken på en förmögenhets- och inkomstbeskattning föresväfvat Utskottet; men något sådant står ej att finna på fastighets-taxeringarnes nakna grund. Bevillingen på våra hemman liknar ju också, om de respektive egarnes förmögenhetsvilkor tagas i betraktande, snarare en liten brandskatt, med hvars fördelning man ej tagit det så noga, än en verklig förmögenhets- och inkomstskatt. Det är då högst vådligt att fortbygga på den grunden.

Skall den princip, som Utskottet uppställt, vinna tillämpning, så måste tvänne betingelser vara för handen: först och främst måste tertialtionen hafva upphört att vara ett grundonus, hvilande på jorden, och för det andra, måste en verklig förmögenhets- och inkomstbeskattning vara införd i stället för vår nuvarande fastighetsbevilling.

Jag yrkar afslag å Utskottets betänkande.

Herr Ivar Månsson: Jag skulle icke väckt motion om förändring i detta syfte, derest jag icke haft full visshet om, att åtminstone i min hemort sådan förändring är af behovet påkallad. Jag känner speciellt, att i nämnde ort finnas många personer, hvilka just med anledning deraf att ett visst års taxeringsvärde å deras jord lagts till grund för utdebitering under längre tid af deras bidrag till kyrkoherdes lön, sedermera nödgats betala sådana bidrag med dubbelt belopp mot grannar, egande lika god egendom. Jag har så mycket mindre tvekat att väcka denna motion, som den icke berör annat än grunden för uppbörden af presterskapets inkomster och icke i någon mån åsyftar ändring i regleringen af samma inkomster. Om den af mig föreslagna förändring genomfördes, skulle presterskapet likafullt få behålla sina genom regleringarne bestämda löner och ingen annan rubbning skulle ske, än att församlingsbor, som genom lönereglering fått veta, hvad de hade att betala till sin kyrkoherde, finge detta belopp årligen sig emellan fördeladt efter sednaste taxeringsvärde. Man har sagt, att mitt förslag vore såsom princip fullt riktigt, och derföre borde förordas vid uppgörandet af blifvande löneregleringar. Men dermed vore icke mycket vunnet, ty nitton tjugonedelar af församlingarne i landet skulle dock fortfarande komma att lida af det nuvarande obilliga uppbördssättet. Vidare har yttrats, att jag icke skulle tagit kändedom derom, att församlingsboar jemlikt 1862 års förordning vid lönereglerings uppgörande hade tillfälle att i allo bevaka sina intressen. Jag har emellertid, så godt jag förmått, tagit reda på nämnda författning, men icke kunnat finna, att församlingsboars rätt är i detta afseende betryggad. Väl ega församlingsboar utse ett ombud att inom löneregleringsnämnden förvara deras talan, och jag skulle föga hafva att säga, om nämndens förslag verkligen lände till efterföljd. Men det har vid åtskilliga löneregleringar visat

sig, att nämndens förslag icke ens om det varit förordadt af Konungens Befallningshafvande vunnit fastställelse. Ej sällan har utdebitering efter årligt taxeringsvärde blifvit af nämnden föreslagen och af Konungens Befallningshafvande tillstyrkt, men Kammar-kollegium har uttalat sig deremot och Kongl. Maj:t har, utan afseende å nämndens och Konungens Befallningshafvandes framställningar, enligt Kammar-kollegii mening fastställt visst års taxeringsvärde såsom grund för debiteringen. Vid sådant förhållande lär väl icke kunna anses, att församlingsboarne fått bevaka sitt intresse eller ingått på ett kontrakt. Jag anser i likhet med Utskottet, att då sättet för utgörande af presterskapets löner grundar sig på författning beslutad af riksdag och regering, dessa båda statsmakter äro oförhindrade att derutinnan vidtaga nödiga och nyttiga ändringar. Att den af mig föreslagna ändringen vore nödig och nyttig, synes klart framgå af den äfven af Utskottet framhållna omständighet, att ett visst års taxeringsvärde ofta är beroende på tillfälliga orsaker och derföre ej sällan snart förändras. Särdeles i början, då taxeringsvärden åsattes, var det, såsom allmänt är känt, mycket svårt att träffa rätt uppskattning. Skall då den, som vid löneregleringstiden fått sin egendom orimligt högt uppskattad, utan möjlighet till ändring, i femtio år efter samma orimliga uppskattning betala bidrag till presterskapets aflönande, så blir han ju tydligen lidande på ett högst obilligt sätt.

Bland annat har man invänt, att den föreslagna förändringen skulle medföra den obillighet att den, som efter fastställd lönereglering förbättrat sitt hemman skulle förlora, men den vinna, som mera vårdslöst skött sin jord. Jag tror icke, att sedan löneregleringarnes början, så stora förbättringar medhunnits, att förändring ännu skulle i nämnda riktning blifva särdeles känbar. Olägenheten i detta afseende förstoras genom uppskof med förändringen.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan och tror icke, att jag dermed förordat något kontraktsbrott, utan hoppas, att, om Riksdagen genom skrifvelse i ämnet fäster Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på nyttan och behovet af denna förändring, Kongl. Maj:t skall efterkomma Riksdagens önskan.

Herr Törneblad: Vid all lagstiftning torde obestriddigen böra gälla två grundsatser. Den ena är, att ändring af bestående lag icke bör grundas på tillfälliga orsaker eller föranledas af något litet på ett eller annat håll yppadt missnöje, utan bör framgå ur behof af allmän natur, som nödvändigt kräver förändringen. Den andra är, att lagstiftningen icke får kränka enskildes redan försäkrade rätt. Båda dessa grundsatser skulle i hög grad förnämas genom bifall till ifrågavarande motion. Utskottet har väl sagt, att redan fastställda löneregleringar icke ega natur af kontrakt. Men huru härmed än må förhålla sig, så är det obestriddigt, att de föreskrifter, om hvilka Utskottet talat, äro af Kongl. Maj:t i laga ordning gifna på grund af författning beslutad af Konung och Riksdag och att samma föreskrifter, så snart de blifvit försedda med Kongl. Maj:ts underskrift och sigill, grundlägga ömsesidiga skyldigheter och rättigheter äfven mellan församlingsmedlemmarne inbördes. De tillhöra derföre den enskilda rättens område och hafva upphört att utgöra föremål för den

offentliga lagstiftningen, hvadan klart är, att Konung och Riksdag icke ega rätt att förändra sådana löneregleringar som blifvit i laga ordning upprättade och fastställda. Vål kunde ny lag stiftas med afseende på framtida löneregleringar, men, såsom en talare till höger nyss framhållit, der-till är tiden icke inne. Då nya löneregleringar komma att behöfvas, kunna andra åsikter vara gällande, och det är orätt att söka binda framtiden, som i allt fall icke på sådant sätt låter lägga sig i band.

Hvad jag nyss yttrade angående tillfälligt från ett eller annat håll förnummet missnöje, syftade hufvudsakligen derpå, att här framhållits, hurusom det vore oriktigt att lägga ett visst års taxeringsvärde till grund för fördelning af de genom en lönereglering bestämda fastighetsavgifter. En sådan grund är nemligen icke allmänt gällande, utan, såsom äfven Utskottet omnämnt, fördelas dessa avgifter på många orter efter uppskattadt tunnland eller mantal eller efter andra grunder. Men då Utskottet längre fram i betänkandet förklarar den af motionären föreslagna fördelningsgrund vara lämpligare än "ett för längre tid sedan uppskattadt, ofta nog på tillfälliga orsaker beroende taxeringsvärde", så synes Utskottet hafva glömt sitt förut gjorda erkännande, att andra fördelningsgrunder finnas, eftersom Utskottet uteslutit dem ur den anställda jämförelsen. Hade Utskottet icke så gjort, hade det visserligen varit svårare att få jämförelsen att taga sig så bra ut. På grund af kännedom om regleringar i flera stift tror jag mig äfven kunna säga, att fördelningen på många ställen uppgjorts så, att för hvarje särskildt hemman bestämda, förmodligen af flere förhållande beroende, avgifter i en gemensam längd blifvit upptagna, hvilket sätt rätt ofta torde hafva visat sig särdeles tillfredsställande för församlingsmedlemmarne.

Motionären har under diskussionen yttrat, att löneregleringarne uti ifrågavarande afseende ofta icke blifvit sådana, som nämnden eller Konungens Befallningshafvande föreslagit, utan att, då fördelning efter löpande årets taxeringsvärde föreslagits, Kongl. Maj:t dock på tillstyrkan af Kammar-kollegium fastställt visst års taxeringsvärde såsom fördelningsgrund. Men hvarföre hafva Kongl. Maj:t och Kammar-kollegium så gjort? Jo naturligtvis derföre, att den i sådana fall af nämnd eller Konungens Befallningshafvande föreslagna fördelningsgrund funnits vara stridande mot gällande lag i ämnet, Kongl. förordningen den 11 Juli 1862. Och ser man på uppkomsten af denna författning, så visar sig, att Rikets Ständer genom skrifvelse den 6 Juli 1857 hos Kongl. Maj:t begärde, att genom reglering de till presterskapets aflöning utgående avgifter, så vidt dessa motsvarade tionde, måtte för all framtid bestämmas. Men i den proposition, som häraf föranleddes, yttrade Kongl. Maj:t, att det icke syntes ändamålsenligt att fastställa dessa avgifter för all framtid, hvadan Kongl. Maj:t föreslog, att desamma måtte gälla allenast för femtio år. Och detta gillades af Rikets Ständer, utan att någon väsendtlig invändning deremot förspordes. Således har denna författning sådan den nu är blifvit utfärdad i enlighet med båda statsmakternas sammanstämmande åsigt; och jag anhåller att med afseende på grunden för detta bestämmande få påminna om, hvad en ärad talare på gotlandsbänken nyss yttrat.

Enär

Enär alltså ändring af redan fastställda löneregleringar skulle, i min tanke, vara olaglig; enär det är olämpligt att lagstifta för en långt af-lägsen framtid; samt enär det vore högst illa betänkt af Riksdagen att hos Kongl. Maj:t begära något, som Kongl. Maj:t icke lagligen kan göra, får jag yrka afslag å Utskottets hemställan.

Med Herr Törnebladh instämde Herr *A. W. Staaff*.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Om den uppfattningen skulle göra sig gällande, att det vore under Kammarens värdighet att lemna bifall till Utskottets föreliggande förslag, så kunde det möjligen äfven anses vara under min värdighet att uppträda och påyrka bifall till detsamma. Men då jag icke delar nämnda uppfattning, utan vågar hysa en alldeles motsatt, hurudan än första Kammarens åsigt i ämnet må vara, och då jag anser motionären hafva rätt i sitt förslag, har jag vågat anhålla att få yttra några ord i frågan. Går man till den åberopade 1862 års förordning, så finner man, att regleringarne för presterskapets aflöning skola uppgöras för femtio år, och att afgifternas fördelning icke kan grundas på annat taxeringsvärde — så vida detta antages såsom grund för fördelningen af dessa afgifter — än det, som blifvit åsatt jorden året näst före det, då regleringen verkställes. Man får härvid icke förbise, att församlingarne äro betagna all rätt att besluta, om afgifterna skola fördelas på ena eller andra sättet, ty församlingarne ega endast att deröfver uppgöra förslag, hvilka dock icke ega någon bindande kraft för vederbörande, som komma att behandla frågan. Jag känner flera församlingar, som påyrkat just den fördelningsgrund, motionären föreslagit, men deras yrkande har lemnats utan afseende af vederbörande, från löneregleringsnämnden till och med Kongl. Maj:t. Och likväl har man här velat ifrågasätta, att de fastställda löneregleringarne skola anses liktydiga med kontrakt, ehuru man måste medgifva, att i vissa fall församlingarne aldrig lemnat sitt bifall till desamma.

Man har äfven här velat hänföra dessa afgifter till grundskatter, men jag hemställer om de kunna anses annorlunda än som kommunalutskylder, och, om man, som jag tror, måste ingå på detta, samt erkänner rättvisan af sättet för öfriga kommunalutskylders fördelning, så bör man väl icke sätta sig emot samma slags fördelning äfven i afseende på dessa afgifter. Särskildt vill jag hemställa till Herr Kolmodin, som sökt med ett räkneexempel bevisa den förmenta orimligheten af motionärens förslag, huruvida icke den af motionären föreslagna fördelningsmetod i afseende på fastighet, just ligger till grund för utgörandet af både bevilling och kommunalutskylder i allmänhet. Jag har icke förnummit något missnöje öfver eller olägenheter af metodens användande på bevillingen och kommunalutskylderna, och tror icke, att större missförhållanden skulle följa af dess tillämpning på ifrågavarande afgifter.

Vi sträffa ju i allmänhet för utjemnande af de på jorden hvilande bördorna, och för tillämpande af grundsatsen: den, som något eger, skall något betala, och att hvar och en inom samhället skall i förhållande till sina inkomster betala skatt till såväl staten som kommunen. Icke kunna

vi då finna billigt, att ett hemman, derföre att det en gång varit högre taxerad än ett annat, skall, sedan det sednares värde stigit lika högt eller högre i värde än det förra, fortfarande betungas af större utskylder än detta. Man har häremot invänt, att detta beskattningssätt skulle vara till skada för och en orättvisa emot dem, som förbättra sina hemman. Men denna invändning torde förfalla, då det väl är en sanning, att den, som lyckats förbättra sitt hemman, väl derigenom har fått större inkomster, och således äfven fått mera att betala med.

Då jag gillar motionens syfte och är fast öfvertygad, att deraf icke skulle föranledas något kontraktsbrott, såsom man velat påstå, då de ingångna löneregleringarne icke såsom kontrakt kunnat betraktas, enär ena parten — församlingen — i nu omtvistade fall icke haft någon rätt till vägran vid dess afslutande, och då förslaget hvarken minskar eller ökar presterskapets inkomster, får jag yrka bifall till betänkandet.

Herr Danielsson: Det kan visst vara ganska öfverflödigt att vidare yttra sig i en fråga, som redan blifvit så mångsidigt behandlad. Jag önskar emellertid få uttrycka min tacksamhet mot motionären för de tankar, han framkastat, och jag är öfvertygad, att icke någon ibland oss kan ogilla de grundsatser, på hvilka motionen stöder sig. Det är tydligen en rättvisans fordran, att hvar och en skall skatta efter den inkomst, han kan bereda sig. Alldeles gifvet är, att hela vårt skattesystem bör grunda sig på denna princip. Jag kan alldeles icke godkänna, hvad en ärad talare på gotlandsbänken sagt derom, att den föreslagna förändringen skulle lägga hyende under lasten genom att betunga den flitige jordbrukaren, som förbättrat sitt hemman, och gynna den late, som vanskött sitt, ty den som förvärfvar litet, får lefva af det lilla och lär icke må för väl deraf, hvaremot den, som drivit upp sin förvärfsförmåga och sina inkomster, i allt fall har mera behållning, äfven om hans skattskyldighet proportionsvis växt.

Men oaktadt dessa mina åsigter och oaktadt jag beklagar, att stiftarne af 1862 års författning icke haft nog förutseende att gifva bestämda föreskrifter om fördelningen inom församlingarne af deras utskylder till presterskapet, kan jag icke se någon möjlighet att rätta missförhållandena vid denna fördelning i de församlingar, der lönereglering blifvit fastställd, under den tid regleringen gäller. Af försök i den riktningen skulle endast uppstå det svåraste virrvarr. Det är nemligen alldeles gifvet, att om en person kommer med Kongl. Maj:ts resolution i handen och dermed visar, att han för femtio års tid berättigats utgöra sina utskylder till presterskapet efter visst års taxeringsvärde, man icke kan kräfvat honom efter högre beräkningsgrund.

Jag har icke något vidare att tillägga och vill icke framställa något yrkande.

Herr Jöns Pehrsson: Det förundrar mig alldeles icke, att de, som uppträdit såsom motståndare till detta förslag, så gjort, ty i detta lilla betänkande är uttalad en princip, som väl har många förespråkare men också åtskilliga vedersakare i denna Kammare. Nu har man väl med afseende på detta förslag sagt sig gilla dess princip, men man har

undskyllt sig dermed, att man icke vill påyrka ett kontraktsbrott. Emot denna invändning vill jag erinra om den för några år sedan af riksdag och regering vidtagna åtgärd att afskaffa qvarnräntan. Många qvarnegare hade Konungens Befallningshafvandes, Kammarkollegii och Kongl. Maj:ts utslag om denna räntas belopp. Men det oaktadt genomfördes förändringen utan qvarnegarnes hörande. Jag var bland dem, förändringen ganska hårdt drabbade, men jag har icke klagat, ty förändringen var rättvis, i det den utgick från principen om skatternas utjemnande. De qvarnegare, som träffades af nämnda förändring, kunde väl eljest varit lika befogade att klaga öfver kontraktsbrott, som församlingsmedlemmar på de ställen lönereglering skett, ifall föreliggande motion vunnit framgång. Men kontraktsbrott kan endast förekomma med afseende på öfverenskomelser mellan staten och enskilda eller enskilda sins emellan. Löneregleringarne deremot grunda sig på författning beslutad af regering och riksdag, hvilka alltså måste ega rätt att i denna sak vidtaga nödiga och nyttiga förändringar.

Denna fråga inverkar alls icke på presterskapets rätt. Men så länge vi hafva statskyrka äro presterskapets inkomster att anse såsom statsutgifter och då frågan rör grundprincipen om rättvis fördelning af bidragen till statsutgifternas betäckande, kan den icke falla.

Jag yrkar bifall till betänkandet.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Angående sättet, hvarpå lönerogleringar mellan församling och presterskap verkställas, hafva vi här fått höra en utförlig relation, som icke skulle saknat stort intresse, såvida ej de relaterade förhållandena förut varit kända af de flesta ledamöter i Kammaren. Bland annat har blifvit framhållet att församlingarne fått yttra sig rörande grunderna för hvarje dylik reglering, och deri har man rätt. Men församlingarne hafva ej fått besluta, ty beslutanderätten i lönerogleringsmål tillhör ensamt regeringen, som dervid har att tillämpa en utaf Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad lag. Här är således icke fråga om någon öfverenskommelse mellan församlingen och dess presterskap, utan om en lagstiftnings-åtgärd; här gäller icke att upphäfva en ingången öfverenskommelse, utan att ändra en lag, som enligt mitt sätt att se är felaktig då den tillämpas på det sättet, att presterskapets löner uttaxeras efter ett visst års taxeringsvärde, som sedermera under en tidrymd af femtio år skall följas.

En ärad talare på gotlandsbänken uppdrog en historik i ämnet, åtföljd af en mängd räkneexempel. Han framhöll att en hemmansegare möjligen kunde uraktlåta att förbättra sin gård, under det en annan i hög grad odlade och förbättrade sin. Det vore orättvist, sade han, om denne sednare skulle genom ökad taxeringsvärde få ökade utgifter till presterskapet, och den som ingenting gjorde till förbättrande af sin egendom, fortfarande finge betala detsamma som förut, eller till om med — på grund af nedsatt taxeringsvärde — mindre än tillföre. För att vara konsekvent borde talaren på samma gång äfven framhållet, att det förekommer egendomar, der inga odlingslägenheter finnas och der ingen förbättring är möjlig, men hvilka ändå måste bära en för femtio år bestämd afgift till presterskapet. Att sådant kan inträffa tyckes mig tillräckligt

visa att det nuvarande sättet för löneregleringarnes uppgörande icke är fullt rättvist och tillfredsställande.

Ännu mera slående exempel än det anförda kunna likväl framställas såsom bevis härpå. Som vi veta ingår skogstillgång och äfven byggnader uti ett hemmans taxeringsvärde. Man kan nu tänka sig ett hemman, som har ganska litet jordvärde, men eger betydligt med skog och förträffliga åbyggnader, hvarföre det fått ett högt taxeringsvärde. Efter några år kan likväl skogen vara uthuggen eller jemte byggnaderna nedbrunnen och hemmanets afkastning till följd deraf till den grad reducerad, att den knappast räcker att betäcka presträttigheterna. Till sådana missförhållanden kan ifrågakarande författning leda, då den tillämpas på det nu vanliga sättet. Jag tror, att om missnöjet dermed redan nu är stort — och jag försäkrar Herrarne att så är — skall det inom få år hafva stegrats till den grad, att äfven de mest konservativa icke förmå motstå ropen på förändring.

Man har jemfört prestlönerne, sådana de utgå efter nya löneregleringarne, med den fordnar presttjondens. Liknelsen håller ej streck, ty tionden har uppgått uti de belopp, som genom regleringarne blifvit bestämda. Sjelf har jag deltagit uti åtskilliga prestlöneregleringar och dervid gjort den erfarenheten, att det finnes hemman, som förut haft ganska betydlig tionde till presten, men till följd af regleringen fått prestanda till presterskapet betydligt minskade; andra hemman åter, som förut ej haft tionde till presten, men genom regleringen fått mångdubbel utgift.

Under den närmaste tiden, så länge de taxeringsvärden, hvilka lagts till grund för regleringen, äro temligen öfverensstämmande med de verkliga värdena, kan det möjligen utan alltför stora olägenheter förblifva som det är, men jag bestrider lämpligheten af bestämda, fixa afgifter för *femtio* år på hemman, som kunna, ja ovillkorligen måste under en så lång tidrymd förändra värde. Vilja vi förskaffa oss en rättvis beskattningsprincip, måste vi bereda oss att jemka utgifterna efter förmågan att bära dem och framför allt icke långt in i framtiden binda oss vid fixa belopp.

Då jag är af den åsigten, att prestlönerne närmast äro att hänföra till kommunalutskylder, så tror jag Utskottet uti föreliggande förslag kommit till ett godt resultat. Jag yrkar bifall till förslaget och förespar att, i fall detsamma icke bifalles denna gång, frågan skall komma tillbaka ända tilldess den vinner sin lösning. Att, såsom här blifvit framställt, förkasta Utskottets förslag endast derför att Första Kammaren ogillat det, vore i min tanke detsamma som att förklara Andra Kammaren uti omyndighetstillstånd. Har Första Kammaren — som ofta förut der inträffat — en annan åsigt än Andra Kammaren, är den i sin fulla rätt att i enlighet dermed besluta, men vi å vår sida böra pröfva hvad som är rätt och nyttigt och fatta beslut derefter.

Herr Friherre af Schmidt: Den föregående talaren försäkrade, att 1862 års författning om prestlöneregleringar redan förut är till fullo känd af flertalet ledamöter i denna Kammare. Hade jag trott det, skulle jag ej hafva besvärat med den resumé af nämnda författning, jag nyss gjorde. Jag vill emellertid icke fästa mig härvid, utan öfvergå till några punkter af samme talares anförande, som synas mig anmärkningsvärda. Han upp-

lyste, att han sjelf flera gånger varit medlem i prestlöneregleringsnämnder, men jag hörde honom icke omtala, att han vid dessa förrättningar reserverat sig till protokollet. Då han funnit grunden, hvarpå regleringen hvilade, falsk, hade det varit hans skyldighet att reservera sig, och *det* hade i min tanke varit bättre, än att sedermera här i Andra Kammaren förleda eller vilja förleda andra till ett steg, som jag för min del anser olämpligt och olagligt. Talaren framhöll i synnerhet huru falsk han ansåg den grund för prestlöneregleringar vara, som utgjordes af ett visst års taxeringsvärde. Häruti instämmer jag helt och hållet, ty om skog och åbyggnader på ett hemman genom uthuggning och brand försvinna, får det naturligtvis ett helt annat värde. Derföre anses också allmänt denna grund för oriktig, och jag förnyar ännu en gång mitt påstående, att det hufvudsakligen — om icke ensamt — måtte vara inom provinsen Skåne, som denna grund gjort sig gällande, enär jag, trots ihärdigt letande i Kongl. Kammarkollegium, hvarest uti ett skåp en mängd handlingar rörande prestlöneregleringar förvaras, ej varit i stånd att få fram ett enda prestlöneregleringsmål, uteslutande grundadt på taxeringsvärdet. Inom den provins, der jag bor, har man ej uppgjort regleringarne på dylik grund, utan man har utgått från 1681 års författning såsom ögonmärke eller rättare utgångspunkt, och derefter rådfrågat de fördelningar, som hvarje församling föreslagit. Jag har deltagit i de flesta prestlöneregleringsförrättningar inom provinsen, men endast på ett enda ställe har ett förslag med taxeringsvärdet såsom grund framkommit. Detsamma blef likväl förkastadt, med bifall af såväl presterskapets som kommunens ombud. Äfven den gången byggdes regleringen på samma grund, som alla andra inom stiftet.

Till de Herrar representanter, som påstå, att ingen väsendtlig rubbning skulle ega rum, i händelse Riksdagen bifölle motionärens förslag och Kongl. Maj:t derå lemnar sanktion, vill jag ställa en förfrågan, huru de tänkt sig, att regeringen skulle besluta med afseende å alla de prestlöneregleringar, som icke blifvit byggda på taxeringsvärdet. Skulle Kongl. Maj:t kanske säga: grunden duger ej, I skolen bygga på en annan grund, nemligen taxeringsvärdet! Skulle icke en dylik åtgärd rubba en stor del af svenska folkets skyldigheter och rättigheter i förevarande hänseende! Ty jag upprepar än en gång, att med de nya regleringarne afsågs att ersätta den tionde till presterskapet, som förut utgått under namn af tertial-, smör-, fisk- och qvicktionde, men ej att lemna ersättning för afgift till presterskapet af skog och dylikt; någon sådan afgift har aldrig varit församlingsboarne ålagd.

Jag har endast i korthet velat fästa Kammarens uppmärksamhet på dessa omständigheter och afstyrker ett beslut, som jag anser olämpligt samt helt och hållet olagligt.

Herr Carl Ifvarsson: Oaktadt jag icke kan neka att motionären på ett ganska vackert sätt försvarat sitt förslag, ej heller kan bestrida, att icke en god tanke ligger deri, vill jag likväl för min del ej rösta för ett godkännande vare sig af motionärens eget eller Utskottets förslag, ty det kan ej nu vara fråga om att grundlägga en reglering af presterskapets löner. Sådant har skett för länge sedan. Hade frågan gällt en dylik

grundläggning, skulle vi haft skäl att pröfva, huruvida den princip, motionären föreslagit, är den bästa; och den hade måhända varit det. Men sedan icke allenast författningen i ämnet är utfärdad, utan äfven — som jag tror — inom de flesta pastorater reglering redan är uppgjord och af Kongl. Maj:t fastställd, skulle det vara vådligt att ingå uti en rubbning af det som redan är verkställt. Möjligen har församlingen icke alltid fått sitt eget förslag godkändt, men denna omständighet får ej föranleda statsmakterna att rubba det bestående, ty prestlöneregleringarne äro kontrakt, uppgjorda icke blott emellan församling och presterskap, utan också mellan församlingsmedlemmarne inbördes. De måste derföre anses okränkbara, hvadan således frågan icke kan lösas på det sätt, motionären föreslagit.

Hade motionären formulerat sitt förslag så, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t hemställa om tillåtelse för de församlingar, som sjelfva önska att inbördes mellan egna medlemmar öfverenskomma om annan grund än den redan fastställda för utgörandet af prestlönerna, då skulle jag icke motsätta mig förslaget, men att påtvinga församlingar, som redan uppgjort konventioner eller löneregleringar med sitt presterskap och äro nöjda dermed, förändrade grunder för uttaxeringen, anser jag oriktigt, ja till och med vådligt. Går man en gång in på en bana, som icke har respekt för lagliga beslut, helst för sådana, som en kort tid förut blifvit fattade, torde det blifva svårt nog att urskilja gränsen mellan rätt och orätt.

För min del yrkar jag således afslag å betänkandet.

Herr Lyttkens: Då den siste talaren helt och hållet uttryckt min åsigt i denna fråga kunde jag inskränka mig till att helt enkelt instämma med honom, men önskar likväl yttra mig helt kort i anledning af Herr Sven Nilssons yttrande. Han yttrade bland annat, att skog och åbyggnader på ett hemman kunna på ett eller annat vis inom kort tid försvinna, och att det då vore orimligt, att hemmanet under en så lång tid som femtio år skulle bära samma onera till presterskapet. Jag vill härvid erinra talaren om, att i händelse prestlöneregleringen inom någon församling är uppgjord, så att tertialtionden skall utgå till följd af det skogsområde och de byggnader, som vid en viss tid på de särskilda hemmanen funnos, så är det ett fel hos den socken, som gått in på en dylik beräkning, ty uti 1862 års förordning står tydligen att man vid skeende reglering skall ställa sig till efterrättelse "de för riket i allmänhet eller särskildt för vissa orter gällande författningar och stadganden, äfvensom att fästa afseende på de af församlingen till dess presterskap förut utgående bidrag." Tertialtionden bör således utgå från hvad som sedan äldre tider lemnats till presterskapets aflöning och icke taga i beräkning andra grunder såsom skog, byggnader och dylikt, som aldrig lemnat tionde till pastor. I våra trakter har åtminstone frågan betraktats ur denna synpunkt, men huru det är inom andra landskap, kan jag ej bedöma. Att taga taxeringsvärdet till grund för uttaxering af presterskapets tionde kan möjligen passa inom Skånes slättbygder, der hemmanen äro af temligen enformig beskaffenhet, men inom andra provinser gestaltar sig saken helt annorlunda. Jag skulle kunna anföra exempel från den socken, inom hvilken jag är boende. Vi tänkte verkligen först att grunda prestlöne-

regleringen på taxeringsvärdet. Men församlingen fann att derigenom så stora orättvisor skulle uppstå, att det omöjligt lät sig verkställa, och vi bestämde oss därför för en annan grund, nemligen den afkastning af åkerbruket, hvarje hemman ansågs för närvarande gifva och med hänsyn till hvad det ansågs böra gifva under kommande femtio år.

Skulle nu årliga taxeringsvärdet läggas till grund för uppbörden af presterskapets löner, befarar jag, att ett ständigt kif om höjning och sänkning af fastigheternas taxeringsvärden skall uppstå vid de årliga taxeringskommitéerna. Af dessa betänkligheter och som i hemmanets taxeringsvärde ingår skogar, fisken och dylikt, som ej är skyldigt gifva tertialtionde, men i synnerhet derföre att jag anser ingångna prestlöneregleringar såsom kontrakt, icke blott emellan församlingen och dess presterskap, utan äfven mellan församlingsmedlemmarne inbördes till aflönande af gemensamma tjänstemän, anser jag att regering och Riksdag icke hafva rätt att på detta sätt rubba redan afslutade prestlöneregleringar, och jag yrkar derföre afslag å betänkandet.

Herr Uhr: Jag afstår och yrkar bifall, emedan jag unnar andra lika godt som jag har sjelf.

Herr Kolmodin: Man har till någon del missförstått mitt förra yttrande, och jag vill derföre söka närmare förklara mig. Herr Sven Nilsson sade, att ett visst års taxeringsvärde, såsom grund för debitering af presterskapets löner under en längre tidrymd, i många fall medför olägenheter. Jag medgifver villigt att så kan vara. Men här har också i dag gifvits åtskilliga skäl — jag har framlagt mina — för den åsigten, att en ändring af den gällande grunden derhän, att uppbörden af presterskapets löner komme att verkställas efter det årliga taxeringsvärdet, skulle medföra ännu vida större olägenheter. Det blefve åtminstone händelsen inom det stift, der jag bor. Der finnas högst 2 å 3 församlingar, som tagit taxeringsvärdet till beräkningsgrund vid löneregleringen. Man har i allmänhet följt andra grunder; hemmantalet eller till och med särskilda för ändamålet inom församlingarne verkställda uppskattningar af hemmanen. Hvad viljen I nu, mine Herrar, som påyrken det årliga taxeringsvärdet såsom allmän grund för tiondeafgifternas utgörande, annat än för alla dessa församlingar föreskrifva en beräkningsgrund, som de en gång förklarar sig ej vilja hafva? Således, för att rätta på ett håll, viljen I göra våld mot bestämdt uttalade åsikter på ett annat; detta oafsedt en annan omständighet, förut påpekad af flere talare, nemligen kontraktsbrottet mot församlingsboarne, som genom redan fastställd reglering fått sina skyldigheter och rättigheter med afseende å presterskapets aflöning ordnade.

En talare har, såsom stöd för begagnandet af det årliga taxeringsvärdet vid uppbörd af prestlön, anført, att vi betala bevillning till staten och utskylder till kommunen efter taxering. Hvarför ej då jemväl nyttja samma beräkningsgrund i fråga om prestlöernas utgörande? Jag har redan förut sagt, att jag anser sjelfva den beskattningsprincip, hvarpå fastighetsbevillningen hos oss hvilar, vara oriktig, emedan den ej afser egarens skatteförmåga, utan endast och allenast det nakna värdet af den

fasta egendom han innehar. Klart är också, att hvarje tillökning i de afgifter, som efter en olämplig grund uttagas, måste förvärra det onda och öka orättvisan.

Man har vidare anmärkt mot mig, att jag skulle hafva ansett för orätt, att den som har större inkomst finge betala mera än den som har mindre. Något sådan har jag icke sagt. Båda böra betala efter skatteförmåga, men detta sker icke så, att den ene betalar 10 procent af sin inkomst, under det den andre betalar endast 8 procent. Sådant var det exempel jag framställde på följderna af den nya skattegrunden. Jag anser rättvist att alla få betala i förhållande till sina inkomster.

Herr Sven Nilsson yttrade äfven, att tiondeafgifterna försvunnit. De hafva uppgått i de öfriga afgifterna vid de nya löneregleringarne, yttrade han. Tyvärr är det ej för oss jordbrukare så lyckligt. Den glädje jag förnam vid talarens på skånska bänken försäkran i detta afseende försvann nästan ögonblickligen; ty jag erinrade mig klart, att jag sett Kongl. Maj:ts fastställelse på mer än en lönereglering inom Gotland, der Kongl. Maj:t föreskriver, att presten i kronotionde skall hafva så och så mycket samt i tertialtionde så och så mycket. Herr Sven Nilssons uppgift var alltså ej riktig; tiondeafgifterna finnas ännu kvar.

Jag får förnya mitt yrkande om afslag på betänkandet.

Herr Engländer: En talare har yttrat, att han icke vet någon församling, der prestlöneregleringen blifvit grundad på taxeringsvärde. Jag kan upplysa att sådant har inträffat och det just i den församling, der jag bor. Jag har sjelf deltagit uti ärendets behandling och dervid förordat lämpligheten af denna grund, men deremot bestridt beräkning efter hemmantal. Vid sista sammanträdet dref jag samma åsigt, men öfverröstades af sockenombuden, prestens och landstingets ombud. Då jag sedermera blef utsedd att skriva församlingens påminnelser till Kongl. Maj:t, vidhöll jag dervid min åsigt, som blef godkänd både af Kammarkollegium och Kongl. Maj:t.

Beträffande beskattningen i allmänhet, vare sig af jordbruks- eller annan fastighet, anser jag att hvar och en bör betala efter förmögenhet. Detta är den enda fullt rättvisa beskattningsprincipen. Att Utskottets förslag således är principiellt riktigt, derom tror jag ej kan vara delade tankar, men för min del kan jag icke yrka bifall dertill, då det i mitt tycke innebär ett våld emot de församlingar, som redan fått sina prestlöneregleringar fastställda.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: I anledning af att jag förra gången nämnde, att jag deltagit i många prestlöneregleringar, frågade en talare om jag reserverat mig till nämndens protokoll, då jag icke gillade den grund för regleringen, som uppställdes. Jo, jag har både yttrat min åsigt och reserverat mig till protokollet. Men Kongl. Maj:t har icke varit förbunden att fästa sig vid mina reservationer, och jag har aldrig varit nog förmäten att hysa förhoppning derom, att min mening skulle kunna gälla så mycket. Jag har reserverat mig för att uttala min tanke om hvad som varit rätt.

Flere talare hafva talat om kontraktsbrott. Prestlöneregleringarne

skulle vara kontrakt, förmenar man, dels mellan församling och prest, dels ock mellan församlingsmedlemmarne inbördes. För att ingå kontrakt måste likväl kontrahenterna hafva handlingsfrihet. Har församlingsmedlemmarne haft en sådan fri vilja och förmåga att handla? Ingalunda, mine Herrar! Kongl. Maj:t har sagt att regleringen skall ske på vissa stadgade grunder, som församlingsmedlemmarne måste underkasta sig. Visserligen hafva de rätt att yttra sig om den grund, som i deras tanke bör tillämpas, men Kongl. Maj:t fäster vid dessa yttranden endast det afseende, han finner lämpligt. Prestlöneregleringarne kunna således ej hafva egenskap af lagligen ingångna kontrakt, och på samma sätt de tillkommit kunna de äfven upphäflas. Den väg, hvarpå Utskottet vill lösa frågan, synes mig därför fullt laglig.

Slutligen har man sagt, att vi böra undvika rubbningar. Vore vi rädda för en rubbning, som skulle leda derhän att hvar och en hädanefter skulle i förhållande till sin förmåga bidraga till presterskapets aflöning, då — mine Herrar — hade vi icke här vid Riksdagen att göra. Vi kunde då gerna stanna hemma, ty om vår verksamhet skall bära frukter för fosterlandet, måste rubbningar i det bestående vidtagas.

En talare på hallandsbänken, som sist yttrade sig, sade att det var ett fel af församlingen, om den vid regleringen tog i betraktande ett hemmans skog, fiske och byggnader. Det är icke vid prestlöneregleringarne sådant kommer i fråga, utan det är vid taxeringen. Jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet på att "Instruktionen för taxeringsförrättningar", ett bihang till gällande Bevillningsstadga, innehåller föreskrifter derom. Är här något fel, så är det ett fel i lagen, och en felaktig lag böra vi väl ändra.

Jag vill endast ytterligare tillägga, att jag kan försäkra den talare, som beskyllde mig för afsigt att vilja förleda, det jag aldrig försökt att enskildt vara förledande, så mycket mindre i en så stor och vördnadsbjudande församling som Riksdagens Andra Kammare. Jag upprepar mitt yrkande om bifall till betänkandet.

Herr Ola Jönsson: Under hela denna långa diskussion har jag endast hört framställas yrkanden på bifall och afslag, men ej på återremiss, för hvilket sednare jag likväl anser många skäl tala. Principen uti Utskottets förslag kan i viss mån kallas riktig, men jag för min del kan ej lemna bifall till förslaget, ty jag finner det alltför obligatoriskt. Här göres icke något undantag, ehuru en stor del församlingar alldeles icke lagt taxeringsvärdet utan hemmantalet till grund vid upprättandet af förslag till lönereglering, och jag vet bestämdt att man åtminstone på många ställen gått så noggrant tillväga att man tagit hänsyn till de olika hemmanens beskaffenhet och till följd deraf bestämt afgifterna olika för olika hemman, en reglering hvarmed man är fullt belåten. Jag hemställer således, mine Herrar, om det vore lämpligt och rättvist att tvinga på dessa kommuner något annat! Något som de för ingen del vilja hafva. Vi böra i min tanke fasthålla oss till vara för en dylik våldsamt lagstiftningsåtgärd.

Förslaget, i det skick, det nu föreligger, kan jag därför icke bifalla, men vill ogerna votera rent afslag. Jag ämnar likväl icke yrka återremiss,

men framställes ett sådant yrkande af motionären, lemnar jag helst min röst till en sådan åtgärd för att få saken närmare utredd och förslaget mindre obligatoriskt. Men göres icke ett sådant yrkande, kommer jag, då jag omöjligt kan bifalla förslaget sådant det är, att votera för afslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Propositioner framställdes först på bifall till hvad Utskottet hemställt och dernäst på yrkandet att Kam-maren, med afslag å Utskottets hemställen, måtte förklara den ifråga-varande motionen icke böra till någon Kammarens åtgärd föranleda. Herr Talmannen fann den sednare af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, med anledning hvaraf och sedan Kam-maren på framställning af Herr Talmannen medgifvit, att Utskottets förslag finge vid omröstningen uppställas såsom ja-proposition, en voterings-proposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i dess utlåtande N:o 5,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kam-maren, med afslag å Utskottets hemställen, förklarat den motion hvarom här vore fråga icke böra till någon Kammarens åtgärd föranleda.

Voteringen utföll med 29 ja och 129 nej, hvadan Kam-maren beslutit i enlighet med nej-propositionen.

§ 14.

Bordlades andra gången:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 3—5; och

Banko-Utskottets memorial N:is 3—5.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets memorial:

N:o 2, med bestämmande deraf, hvilket Utskott bör behandla en motion rörande ändring i folkskolestadgans 4 § 5 mom.;

N:o 3, med bestämmande derom, hvilket Utskott bör behandla en motion om utgifvande i sammandrag af Riksdagens förhandlingar m. m.

N:o 4, med bestämmande af hvilket Utskott bör behandla en återlemnad motion om ny organisation af Justitie-revisions-expeditionen;

(Stats-Utskottets nedannämnde utlåtanden och memorial:

N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående tillstånd för vederbörande låntagare att få bibehålla och i stadgad ordning återgälda beviljad statslån för uttappning af sjön Vesan i Blekinge län;

N:o 13, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående statsverkets spanmålsrörelse, undsättningsfonden och f. d. magasinsfonden;

N:o 14, angående beräkningen af statsverkets inkomster; och

N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från ryttmästarebostället vid Skånska Dragonregementet Östra Sallerup för utvidgning af Östra Sallerups församlings i Malmöhus län kyrkogård;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i gällande konkurslag;

N:o 6, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till vittnen i brottmål;

N:o 7, i anledning af väckt motion om befrielse för lärjunge vid elementarläroverk från första årets beväringsexercis; och

N:o 8, i anledning af väcka motioner om ändring i gällande föreskrifter angående lotterier;

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 8), i anledning af väckt motion angående ett tillägg till 22 § i Kongl. Maj:ts nådiga fiskeristadga den 29 Juni 1852; samt

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 2 (i samlingen N:o 9), angående Herr Helanders motion om beräkning af allmänna vägars längd efter hela mil och tiondedelar af mil samt om resekostnadens bestämmande efter denna beräkningsgrund;

N:o 3 (i samlingen N:o 10), i anledning af Herr Öhlins motion angående berättigande för krono- och stadsbetjente att, för brottslingars efterspanande och gripande, kostnadsfritt begagna statens telegrafinrättningar; och

N:o 4 (i samlingen N:o 11), med anledning af en utaf Herr Jöns Andersson väckt motion om ändring i hvad nu gällande förordning om expeditionslösen stadgar rörande lösen för domstolsbevis angående boupptecknings inregistrering.

Uppå framställning af Herr Talmannen, beslöt Kammaren att alla

dessa nu för första gången bordlagda ärenden skulle uppföras främst på den föredragningslista, som för Kammarens nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Mæchel* under 9 dagar från och med den 26 Februari;

Herr Friherre *af Schmidt* under 14 dagar från och med den 1 instundande Mars; samt

Herr *Asklöf* under 6 dagar från och med den 3 i sistnämnde månad.

§ 17.

Justerades återstående protokollsutdrag rörande de under detta sammanträde fattade beslut.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 24 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Till Kamraren hade inkommit tvänne protokoll, som den 22 i denna månad hållits hos de valmän, hvilka, enligt 68 § Riksdags-ordningen, blifvit utsedde att välja Riksdagens Justitie-ombudsman och hans efterträdare. Dessa protokoll hade följande lydelse:

År 1873 den 22 Februari sammanträdde Kamrarnes Valmän för att utse Riksdagens Justitie-ombudsman; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda: